

Biz bazar iqtisadiyyatını vergi yolu ilə tənzimləməliyik.

Heydər ƏLİYEV

Vergilər

№ 31 (671) ■ 14 avqust 2013

www.vergiler.az

Qiyməti: 40 qəp.

Azərbaycan-İtaliya münasibətləri yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyur

Avqustun 11-də Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfərə gələn İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının Prezidenti Enriko Lettanın rəsmi qarşılanma mərasimi olmuşdur. Rəsmi qarşılanma mərasimindən sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının Prezidenti Enriko Lettanın təkbətək görüşü olmuşdur. Görüşdə ölkələrimiz arasında ikitərəfli münasibətlərin siyasi, iqtisadi, energetika, mədəniyyət, humanitar və digər sahələrdə uğurlu inkişafından dərin məmnunluq ifadə olunmuşdur. Əlaqələrimizin bundan sonra da genişlənməsi üçün yaxşı imkanların olduğu qeyd edilmiş, əməkdaşlığımızın möhkəmlənməsinə əminlik ifadə olunmuşdur.

İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının Prezidenti Enriko Lettanın Azərbaycana rəsmi səfərinin ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsi baxımından əhəmiyyəti xüsusi vurğulanmışdır. Görüşdə ikitərəfli, regional və beynəlxalq məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Avqustun 11-də təkbətək görüş başa çatdıqdan sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının Prezidenti Enriko Lettanın nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə geniş tərkibdə görüşü olmuşdur. Qonaqları salamlayan prezident İlham Əliyev demişdir ki, qarşılıqlı səfərlər iki ölkə arasında münasibətlərin müxtəlif aspektləri ətrafında fikir mübadiləsinin aparılması baxımından yaxşı imkanlar açır. Dövlətimizin başçısı demişdir ki, Azərbaycan və İtaliya son illərdə iqtisadi, siyasi və enerji sahələrində sıx əməkdaşlıq edərək uğurlu nəticələrə nail olmuşlar: «Şübhəsiz ki, qarşılıqlı illərdə bu tərəfdaşlıq daha da inkişaf edəcək və çox yüksək səviyyəyə çatacaqdır. Bu gün də qeyd etdiyimiz kimi, biz yaxşı anlayırıq ki, münasibətlərimizi daha da yüksək səviyyəyə qaldırmaq lazımdır. Sizin ölkəmizə səfərinizi çox yüksək qiymətləndiririk».

İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının Prezidenti Enriko Letta səhmi qəbulu görə dövlətimizin başçısına təşəkkürünü bildirərək Azərbaycanla əlaqələrin İtaliya üçün mühüm önəm kəsb etdiyini vurğulamış, ölkələrimiz arasında münasibətlərin bundan

sonra da yüksələn xətlə inkişaf edəcəyinə əminliyini ifadə etmişdir: «Burada olmaq fürsəti və Sizinlə, hökumətimizlə ikitərəfli əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə dair müzakirələr aparmaq bizim üçün çox əhəmiyyətlidir. Bu gözəl fürsət TAP boru kəmərinə dair qərarın verilməsindən sonra yarandı. Bu qərar İtaliya və Avropanın böyük bir hissəsi üçün çox vacibdir. Firsətdən istifadə edərək bu qərarın qəbul olunması sayəsində bu gün bizim ikitərəfli münasibətlərimizin və təkcə enerji sahəsi ilə məhdudlaşmayan əməkdaşlığımızın gücləndirilməsinə necə vacib olduğunu qeyd etmək istərdim».

Səfər zamanı Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının Prezidenti Enriko Lettanın enerji sahəsində əməkdaşlığa dair birgə bəyannaməsi qəbul olunmuşdur. Bəyannamədə «Şahdəniz»-in ikinci fazası çərçivəsində çıxarılacaq Azərbaycan qazının Transadriatik və Transadololu təbii qaz boru kəmərləri ilə Avropaya çatdırılmasına dair «Şahdəniz» konsorsiumunun qə-

bul etdiyi qərarın önemi qeyd olunmuşdur. Bəyannamədə Azərbaycanın İtaliyanın əsas neft təchizatçılarından biri olduğu vurğulanaraq ölkəmizin həmin qaz sektorunda da İtaliya üçün önəmli tərəfdaşlardan biri olacağına əminlik ifadə edilmişdir. Sənəddə Azərbaycan ilə İtaliya arasında ikitərəfli əlaqələrin yüksək səviyyədə inkişafından məmnunluq bildirilmişdir. Bu əlaqələrin neft-qaz, bərpa olunan enerji, neft-kimya və digər sahələrdə bundan sonra da genişləndirilməsi üçün müvafiq addımların atılacağı vurğulanmışdır.

Bəyannamədə ölkələrimizin enerji sektorunda institusional əməkdaşlıq və təcrübə mübadiləsinin həyata keçirilməsi barədə əldə olunmuş razılığın əhəmiyyəti də qeyd olunmuşdur. Sənəddə, eyni zamanda, Azərbaycan və İtaliyanın sənaye sahəsini təmsil edən nümayəndə heyətlərinin qarşılıqlı səfərlərinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. İqtisadiyyatın digər sahələrində də əməkdaşlığın bundan sonra da inkişaf etdirilməsi ilə bağlı məsələ

lər öz əksini tapmışdır.

Avqustun 11-də nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə geniş tərkibdə görüş başa çatdıqdan sonra prezident İlham Əliyevin və İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının Prezidenti Enriko Lettanın mətbuat konfransı olmuşdur. Dövlətimizin başçısı demişdir ki, İtaliyanın Baş nazirinin Azərbaycana ilk səfəri münasibətlərin hərtərəfli inkişafı baxımından vacib əhəmiyyətə malikdir: «Biz İtaliya şirkətlərini Azərbaycana dəvət edirik ki, burada sərmayəçi və podratçı qismində iştirak etsinlər. Böyük bir nümayəndə heyəti Azərbaycana səfərə gələcək və müxtəlif layihələri müzakirə edəcəkdir. Biz ölkələrimiz arasında enerji əməkdaşlığını müzakirə etmişik. Bu, münasibətlərimizdə yeni səhifə açacaqdır. Bu, təkcə ikitərəfli münasibətlərimiz deyil, eyni zamanda Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə də əlaqələrinin yeni səhifəsi olacaqdır».

Azərbaycan Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyini təmin edir. Eyni zamanda, biz Avropa İttifaqının təmsalında yeni bazarlar tapmışıq. Bizim çox böyük ehtiyatlarımız vardır. Biz artıq yeni bazarlar müəyyənləşdirmişik və uzunmüddətli əlaqələri təşviq edəcəyik. Bu ilin iyun ayında Transadriatik qaz kəməri marşrutu layihəsinin seçimi ilə bağlı çox mühüm bir hadisə olmuşdur. Bu, çox ədalətli rəqabət şəraitində həyata keçirilmiş seçim olmuşdur. Burada investorlar üçün ön cəlbəedici olan layihə seçilmişdir».

İtaliya Nazirlər Şurasının Prezidenti Enriko Letta isə vurğulamışdır ki, TAP layihəsinin seçilməsi Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyində mühüm rolunu ödəyəcəyini göstərməkdədir: «Mən ölkəmizin ilk Baş naziriyəm ki, Azərbaycana, Bakıya səfər edirəm. Bu, bir daha onun göstəricisidir ki, bizim müzakirələrimiz və TAP layihəsinin seçilməsi nə dərəcədə əhəmiyyətli olmuşdur. Zənnimcə, bu layihə İtaliyanın enerji gələcəyində mühüm bir amil olacaqdır. Bu, təkcə İtaliyanın deyil, eyni zamanda regionun gələcəyi üçün müstəsna əhəmiyyətə malik layihədir. Bu, böyük bir enerji çərçivəsini dəyişmiş olaçaq bir layihədir».

Sonra dövlət başçılarını jurnalistlərin suallarını cavablandırmışlar.

Prezident İlham Əliyev Kürdəmir rayonuna səfər etmişdir

Avqustun 7-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Kürdəmir rayonuna səfərə gəlmişdir. Dövlətimizin başçısı əvvəlcə Kürdəmir şəhərinin mərkəzindəki Heydər parkında xalqımızın ümummilli liderinin abidəsi önünə gül dəstəsi qoymuşdur.

Azərbaycan Prezidentinə Heydər parkında və ulu öndərin abidəsi ətrafında aparılan abadlıq-quruculuq işləri barədə məlumat verilmişdir. Bildirilmişdir ki, parkda iki fəvvarə kompleksi yaradılmış, şalalə inşa olunmuş, 300 yerlik yay kinoteatrı, avtokartinq, uşaq oylonca mərkəzi, mağaza, ana və uşaq kafesi tikilmiş, karusel quraşdırılmışdır. Burada Gənclər Mərkəzi də fəaliyyət göstərir.

Daha sonra prezident İlham Əliyev Heydər Əliyev Mərkəzinin fəaliyyəti ilə tanış olmuş və Mərkəzdə fotoşəxslərə baxmışdır. Kompleksin ikinci mərtəbəsində ekspozisiya zalı və müxtəlif tədbirlərin keçirilməsi üçün 30 nəfərlik konfrans zalı vardır. Burada, həmçinin, ümummilli liderin zəngin irsini təbliğ etmək üçün tədris otağı yaradılmışdır. Dövlətimizin başçısına məlumat veril-

mişdir ki, ümumi sahəsi 2.524 kvadratmetr olan Mərkəzin üçmərtəbəli binasında ulu öndər Heydər Əliyevə aid kitablar və müxtəlif tarixi sənədlər də sərgilənir.

Prezident İlham Əliyev Kürdəmirə səfəri çərçivəsində Külüllü su mənbəyindən Kürdəmir şəhərinə içməli suyun verilməsi mərasimində də iştirak etmişdir. Dövlətimizin başçısı əvvəlcə rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşmüşdür. Bildirmişdir ki, gələn ilin sonuna qədər Kürdəmirin su və kanalizasiya problemləri tamamilə öz həllini tapacaqdır: «Bundan əvvəlki dövrdə biz çay boyu yerləşən kəndlərdə təmizləyici qurğular quraşdırmışdıq. Otuzdan yaxın kəndə indi içməli suyun verilməsi təmin edilmişdir. İndi şəhərə suyun verilməsi layihəsi artıq başa çatır. Bir sözlə, Kürdəmirin su problemləri tamamilə öz həllini tapacaqdır».

Prezident İlham Əliyev əvvəlki dövrlərdə digər infrastruktur layihələrinin uğurla icra edildiyini vurğulayaraq, onların böyük əksəriyyətinin başa çatdığını bildirmişdir. Dövlətimizin başçısı bildirmişdir ki, qazlaşdırma layihələri

nin uğurlu icrası, kənd yollarının salınması, Olimpiya Mərkəzinin tikintisi, poliklinika və şəhər xəstəxanalarının təmiri və digər işlər Kürdəmirin inkişafının diqqət mərkəzində olduğunu nümayiş etdirir.

Daha sonra prezident İlham Əliyev Kürdəmir Rayon İcra Hakimiyyətinin yeni inzibati binası ilə yaxından tanış olmuşdur. Dövlət başçısına məlumat verilmişdir ki, bina müasir memarlıq üslubunda inşa olunmuşdur. Sahəsi 4 min kvadratmetr olan ikimərtəbəli bina bütün lazımı avadanlıq və sistemlərlə təchiz edilmişdir. Binanın interyeri yüksək zövqlə tərtib olunmuş, otaqların hamısı müasir tələblər səviyyəsində qurulmuşdur. Burada ümumilikdə 30 iş otağı vardır.

Foyədə ölkəmizin inkişafında əvəzsiz xidmətləri olmuş ulu öndər Heydər Əliyevin büstü qoyulmuşdur. Burada ümummilli liderin və dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin Kürdəmir rayonunda müxtəlif illərdə keçirilən tədbirlərdə iştiraklarını əks etdirən fotoşəxslər quraşdırılmışdır. Prezident İlham Əliyev otaqlarda yaradılan şərait, binanın akt zalı, opera-

tiv idarəetmə mərkəzi və konfrans zalı ilə tanış olmuşdur. Prezident İlham Əliyev Kürdəmirə səfərini heyvandarlıq və süd kompleksi ilə tanışlıqla yekunlaşdırmışdır. Burada dövlətimizin başçısına məlumat verilmişdir ki, kompleks Atakışılı kəndində 10 hektar ərazidə ən müasir standartlar səviyyəsində inşa edilmişdir. Müəssisənin tərkibinə süd emalı zavodu və 500 başlıq heyvandarlıq kompleksi daxildir. Prezident İlham Əli-

vey kompleksin süd emalı zavodu ilə yaxından tanış olduqdan sonra süd emalı prosesini izləmiş, daha sonra kompleksin yeni qablaşdırma sahəsini işə salan düyməni basmışdır.

Dövlətimizin başçısına bildirilmişdir ki, kompleksdə 140 nəfər daimi iş yeri ilə təmin edilmişdir. İnşa olunan yeni heyvandarlıq kompleksinin hesabına işçilərin sayının 200-dək artırılacağı nəzərdə tutulur.

3 | Bütçəyə ödənilmiş vergilərin yarıdan çoxu qeyri-neft sektorunun payına düşür

4 | Heydər Əliyevin iqtisadi inkişaf strategiyasında vergi siyasəti

5 | Asan İmza ilə vergi ödəyicilərinin işi daha da asanlaşdı

7 | Vergilər barədə informasiya mübadiləsinin əhatəsi genişləndir

195 Çağrı Mərkəzi vergi ödəyicilərinin etimadını doğruldur

2013-cü ilin yanvar-iyul aylarında Vergilər Nazirliyinin 195 Çağrı Mərkəzi tərəfindən 159 min 738 müraciət cavablandırılmış, vergi ödəyicilərinə 265 min 193 sayda mesaj göndərilməklə onların məlumatlandırılması təmin edilmişdir. Telefon Məlumat Xidmətinə daxil olmuş müraciətlərin 107 min 108-i canlı rejimdə müfəttiş-operatorlar, 52 min 630-u səsli menyu vasitəsilə elektron operator tərəfindən cavablandırılmışdır. Müfəttiş-operatorlar tərəfindən cavablandırılmış suallar arasında vergi növləri (13,2%), elektron xidmətlər (22,5%), hesabatlar və onların doldurulma qaydaları (11,6%), qeydiyyat (11,5%) barədə suallar, səsli menyu vasitəsilə qəbul edilmiş müraciətlər arasında isə vergi növləri (51,2%) və dövlət büdcəsinə olan vergi borcları (26,7%) barədə müraciətlər üstünlük təşkil etmişdir.

Hesabat dövrü ərzində canlı əlaqə zamanı müfəttiş-operatorlar tərəfindən cavablandırılmış müraciətlərin sayı 2012-ci ilin müvafiq dövrünə nisbətən 22,4% artmışdır. Ötən dövr ərzində vətəndaşlardan şikayət (ərizə) və məlumat xarakterli 848 müraciət qəbul edilərək aidiyyəti üzrə göndərilmişdir.

Canlı rejimdə vergi ödəyicilərindən daxil olan sual xarakterli müraciətlərin 98,4%-i müfəttiş-operatorlar tərəfindən dərhal, 1,6%-i isə sual vərəqəsi tərtib edilərək araşdırıldıqdan sonra cavablandırılmışdır. Müraciətlərin 72,9%-i Bakı şəhərindən, 11,4%-i mobil operatorlardan, qalanı isə ölkənin müxtəlif bölgələrindən daxil olmuşdur.

iyul ayında...

Vətəndaş müraciətlərinin statistikasını

2013-cü ilin iyul ayında dövlət vergi orqanlarına cəmi 6.003 müraciət daxil olmuşdur ki, bu da ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 2.187 müraciət və ya 36,4% çoxdur. Daxil olmuş müraciətlərdən 5.858-i (97,6%-i) ərizə, 134-ü (2,2%-i) şikayət, 11-i (0,2%-i) təklif olmuşdur.

Müraciətlərin 30,4%-i kameral vergi yoxlamaları, 29,7%-i müxtəlif arayışların alınması, 6,8%-i vergi borcları, 0,7%-i vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinin hərəkəti (hərəkətsizliyi), 0,5%-i korrupsiya hüquqpozmaları, 31,9%-i digər məsələlərlə bağlıdır. Müraciətlərin

ümumi sayından 68,1%-i müsbət həll olunmuş, 10,8%-i barədə müvafiq izahat verilmiş, 4,2%-i əsas-sız sayılmış, 1,2%-i qismən həll olunmuş, 1,2%-i aidiyyəti üzrə göndərilmiş, 14,5%-i icradadır. Faktiki olaraq şikayətlər cəmi 61 məsələ barədədir.

Hesabat dövründə nazirliyin aparatına 592 müraciət, o cümlədən 477 ərizə, 112 şikayət daxil olmuş, 22 şikayətin icrası xüsusi nəzarətə götürülmüşdür. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasından nazirliyin aparatına 41 müraciət, o cümlədən 16 ərizə, 25 şikayət daxil olmuşdur...

2013-cü ilin ötən 7 ayında...

- Azərbaycan iqtisadiyyatında muzdlı çalışan işçilərin orta aylıq nominal əməkhaqqı **410,8** manat təşkil etmiş və keçən ilin müvafiq dövrünə nisbətən **6,8%** artmışdır.
- Pərakəndə ticarət bazarında əhaliyə **10,7** milyard manatlıq və ya keçən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə **9,2%** çox müxtəlif istehlak malları satılmışdır.
- Ölkənin sənaye müəssisələrində **19,6** milyard manatlıq məhsul istehsal olunmuş və xidmətlər göstərilmiş, sənayenin qeyri-neft sahələrində **3,4%-lik** artım qeydə alınmışdır.

Bölgələrdə sahibkarlıq subyektlərinin sayı artır

2013-cü ilin birinci yarısında qeydə alınmış sahibkarlıq subyektlərinin 62,6%-i regionların payına düşüb

Son illər ölkədə uğurla icra edilən regional inkişaf proqramlarının əsas hədəflərindən biri də respublikada əlverişli biznes və investisiya mühitinin formalaşdırılması, iş adamlarının fəaliyyət imkanlarının genişləndirilməsidir. Hazırda uğurla icra edilən həmin proqramlar nəticəsində ölkədə sahibkarlığın inkişafı daha dinamik xarakter almışdır.

Prezident İlham Əliyev tərəfindən hələ 30 aprel 2007-ci ildə imzalanmış «Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında» fərman o dövrdə qədər çoxpəlləli biznesə başlamaq sahəsində mövcud problemlərin həlli, eyni zamanda süründürməçilik hallarının aradan qaldırılması sahə-

2012-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə qeydiyyatda alınmış kommərsiya hüquqi şəxslərin sayı 1.306 vahid və ya 57,5%, fərdi sahibkarların sayı 2.159 vahid və ya 6,3% artmışdır

sində, sözün əsl mənasında, inqilabi dəyişikliklərə yol açmışdır. Bu məqsədlə fərmanda vahid kodlaşdırmanın aparılması, biznes strukturlarının «bir pəncərə» - vahid qeydiyyat orqanı tərəfindən qeydə alınması məsələləri öksini tapmışdır. Həmçinin fərmanda biznes strukturlarının fəaliyyəti üçün torpaq ayrılmalarının, tikinti, yenedənqurma və bərpə işlərinə icazə verilməsi prosedurlarının sadələşdirilməsi, tikintinin ekspertizadan keçirilməsi sahəsindəki bürokratik əngəllərin aradan qaldırılmasına geniş imkanlar açılması kimi məsələlər ehtiva olunmuşdur.

Sahibkarlıq subyektlərinin «bir pəncərə» prinsipi üzrə qeydiyyat sisteminin tət-

biqi qeydiyyat prosedurlarının sadələşdirilməsi ilə yanaşı, sahibkarlıq fəaliyyəti subyektlərinin qeydiyyatının dinamikasına da müsbət təsir etmişdir. 2013-cü ilin birinci yarısında 40.110 yeni sahibkarlıq subyekti qeydə alınmışdır. Yeni qeydə alınmış kommərsiya hüquqi şəxslərin sayı 3.577, fərdi sahibkarların sayı 36.533 olmuşdur. 2012-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə qeydiyyata alınmış kommərsiya hüquqi şəxslərin sayı 1.306 vahid və ya 57,5%, fərdi sahibkarların sayı 2.159 vahid və ya 6,3% artmışdır. Əgər 2011-ci ildə qeydə alınmış sahibkarlıq subyektlərinin 54,7, 2012-ci ildə isə 58,7%-i regionların payına düşürdüyü, 2013-cü ilin birinci yarısında bu göstərici 62,6%-ə yüksəlmişdir.

2012-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə qeydiyyatda alınmış kommərsiya hüquqi şəxslərin sayı 1.306 vahid və ya 57,5%, fərdi sahibkarların sayı 2.159 vahid və ya 6,3% artmışdır

Sahibkarlıq subyektlərinin qeydiyyatı sahəsində mühüm yeniliklərdən biri də «e-qeydiyyat» sisteminin tətbiqi olmuşdur. Vergilər Nazirliyi tərəfindən 2011-2012-ci illərdə həyata keçirilmiş bu islahatlar hüquqi şəxslərə və fərdi sahibkarlara vergi orqanına getmədən internet vasitəsilə vergi uçotuna dayanma imkanı yaratmışdır. Beləliklə, kommərsiya hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı ərəfəsində yerinə yetirilməli olan 3 məcburi prosedurdan keçmə zərurəti tamamilə aradan qaldırılmış, ümumilikdə qeydiyyatın aparılmasına sərf edilən müddət 1 gündə azalmışdır.

Xatırlatmaq yerinə düşər ki, ölkə başçısının «Dövlət orqanlarında elektron xid-

mətlər göstərilməsinin təşkili sahəsində bəzi tədbirlər haqqında» 23 may 2011-ci il tarixli fərmanının tələblərinə əsasən, Nazirlər Kabinetinin 24 noyabr 2011-ci il tarixli qərarı ilə təsdiq edilmiş «Elektron xidmət növlərinin Siyahısı»na sahibkarlıq subyektlərinə göstərilən xidmətlər də daxil edilmişdir. Həmin siyahıya sahibkarlıq fəaliyyətini tənzimləyən, müxtəlif dövlət qurumları tərəfindən verilən icazələr, lisenziyalar, sertifikatlar və müxtəlif cür digər tənzimləyici sənədlər daxil edilmişdir.

2013-cü ilin birinci yarısında 27.082 fərdi sahibkar elektron qaydada təqdim etdiyi ərizəyə əsasən qeydiyyata alınmış, onların ümumi qeydiyyatda xüsusi çəkisi 74,1% olmuşdur. Həmçinin hesabat dövründə 1.520 yerli investisiyalı məhdud məsuliyyətli cəmiyyət elektron qaydada təqdim etdiyi ərizəyə əsasən qeydiyyata alınmış və kommərsiya hüquqi şəxslər üzrə elektron üsulla aparılmış qeydiyyatın xüsusi çəkisi 42,5% olmuşdur.

Tətbiq olunan bu və digər yeniliklər nəticəsində indi həm fiziki, həm də hüquqi şəxslər cəmi bir neçə dəqiqə ərzində elektron formada - internet üzərindən qeydiyyatdan keçir, vergi və rüsumları da eyni qaydada ödəyirlər. Bu sistem tətbiqindən sonra Azərbaycanın investisiya cəlbəediciyi əhəmiyyətli dərəcədə yüksəlmiş, sahibkarlığın inkişafı və biznes mühitinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində aparılan islahatlar beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Samir MUSTAFAYEV

Azərbaycanın vergi sistemi: 2003-2013

Qanunvericiliklə tətbiq edilən vergi güzəştləri

Azərbaycan Prezidentinin yürütdüyü sosial-iqtisadi siyasət kontekstində vergi sisteminin təkmilləşdirilməsi, onun vahid normativ-hüquqi bazasının yaradılması, vergi dərəcələrinin aşağı salınması hesabına vergitutma bazasının genişləndirilməsi, kiçik və orta sahibkarlıq üçün əlverişli vergi mühitinin yaradılması, həmçinin vergi xidməti orqanlarının fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması məqsədilə müxtəlif illərdə qanunvericiliyə əlavə və dəyişikliklər edilmişdir.

2001-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minən Vergi Məcəlləsi ölkəmizin vergi sisteminin təkmilləşdirilməsi və beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması sahəsində atılmış mühüm addım olmuşdur. Məcəllə əsasında vergilərin sayının 14-dən 9-a endirilməsi, eləcə də onların dərəcələrinin aşağı salın-

ması seqmentlərindən olan bank sektorunun inkişafı naminə də müəyyən güzəştlər olunmuşdur. 28 oktyabr 2008-ci il tarixli «Bankların, sığorta və təkrar sığorta şirkətlərinin kapitallaşma səviyyəsinin artırılmasının stimullaşdırılması haqqında» qanunla bankların, sığorta və təkrar sığorta şirkətlərinin mənfəətinin nizamnamə kapitalının artırılmasına yönəldilmiş hissəsi 2009-cu il yanvarın 1-dən 3 il müddətinə mənfəət vergisindən azad edilmişdir. Qanunun tətbiqi nəticəsində bank, sığorta və təkrar sığorta şirkətləri tərəfindən 2009-2011-ci illərdə nizamnamə kapitalının artırılmasına yönəldilmiş 515 milyon manat mənfəətə müvafiq olaraq 107 milyon manat vergi güzəşti verilməmişdir.

«Özəlləşdirilən dövlət müəssisələrinin, aqrar islahatları nəticəsində ləğv olunmuş və işğal altında olan rayonların təsərrüfat

«Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 21 dekabr tarixli Qanununa əsasən, Vergi Məcəlləsinə əlavə və dəyişikliklər 2013-cü il yanvarın 1-dən qüvvəyə minmişdir. Bu qanunla müəyyən olunmuş dəyişiklik və əlavələr son bir neçə ildə Vergi Məcəlləsinə edilmiş ən çoxsaylı dəyişiklik paketidir. Bu əlavə və dəyişikliklər həm mahiyyəti, həm tətbiq dairəsi, həm də təqdim olunmuş güzəştlərin həcmi və kateqoriyaları baxımından son illərin ən geniş dəyişikliklər paketidir. Vergi Məcəlləsinin 63 maddəsinə 131 bənd üzrə 176 əlavə və dəyişiklik edilmişdir və bu, ümumilikdə məcəllənin müddələrinin 30%-nə dəyişiklik olunması deməkdir. Bu dəyişikliklərin tətbiqi ilə əlaqədar 35-dən çox müxtəlif normativ-hüquqi sənədin hazırlanması nəzərdə tutulur. Bu,

Hesablamalara görə, 2003-2013-cü illərdə kənd təsərrüfatı istehsalçılara vergi güzəştlərinin məbləği 1 milyard manatdan çox olmuşdur

masi ölkədə biznes mühitini daha da yaxşılaşdırması, vergi öhdəliklərinə əməl olunma səviyyəsini yüksəltmişdir.

Vergi Məcəlləsi qüvvəyə mindikdən sonra onun təkmilləşdirilməsi və ölkənin iqtisadi inkişafına uyğunlaşdırılması məqsədilə 2003-2013-cü illərdə qəbul edilmiş 33 qanunla Vergi Məcəlləsinə zamanın tələblərindən irəli gələn çoxsaylı əlavə və dəyişikliklər edilmişdir. Məcəlləyə edilən mühüm dəyişikliklər nəticəsində mənfəət vergisinin dərəcəsi 27%-dən 20%-ə, fiziki şəxslərin gəlir vergisinin yuxarı dərəcəsi 35%-dən 25%-ə endirilmişdir. Bundan başqa, güzəşt imtiyazları olan kateqoriyalar üçün gəlirin vergidən azad olunan məbləğləri iki dəfəyədək artırılmışdır.

Vergi güzəştləri ümumilikdə son 10 ildə kənd təsərrüfatı sektorunun inkişafında həlledici rol oynamışdır. 28 noyabr 2003-cü il tarixli qanunla həmin güzəştlərin qüvvədə olma müddəti 2009-cu ilin 1 yanvar, 25 noyabr 2008-ci il tarixli qanunla isə 2014-cü il 1 yanvar tarixinədək uzadılmışdır. Hesablamalara görə, 2003-2013-cü illərdə kənd təsərrüfatı istehsalçılara vergi güzəştlərinin məbləği 1 milyard manatdan çox olmuşdur.

Vergi qanunvericiliyinə edilmiş dəyişikliklər nəticəsində ölkə iqtisadiyyatının apa-

subyektlərinin borcları haqqında» 24 oktyabr 2000-ci il tarixli qanunun tətbiqi ilə əlaqədar 2003-cü il 1 oktyabr tarixindən 2013-cü il 1 iyul tarixədək 590 təsərrüfat subyektinin 104469,7 min manat məbləğində (o cümlədən 56612,6 min manat əsas vergi məbləği, 3459,5 min manat maliyyə sanksiyası və 44397,6 min manat faiz borcu) borcu silinmişdir.

«Banklar və digər kredit təşkilatları tərəfindən əhalinin əmanətləri üzrə ödənilən faiz məbləğlərindən, habelə investisiya qiymətli kağızları üzrə dividend və faizlərdən gəlir vergisinin tutulması üzrə güzəştlərin müəyyən edilməsi haqqında» qanunun qüvvədə olma müddətinin uzadılması barədə» 28 noyabr 2003-cü il tarixli və 28 noyabr 2006-cı il tarixli qanunlarla həmin güzəştlərin qüvvədə olma müddətləri 2010-cu ilin yanvar ayının 1-dək uzadılmışdır. Bundan başqa, «Banklar və digər kredit təşkilatları tərəfindən fiziki şəxslərin əmanətləri üzrə ödənilən faizlərin gəlir vergisindən azad edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 27 oktyabr 2009-cu il tarixli Qanunu ilə banklar və digər kredit təşkilatları tərəfindən fiziki şəxslərin əmanətləri üzrə ödənilən faizlər 2010-cu il yanvarın 1-dən 3 il müddətinə gəlir vergisindən azad edilmişdir.

vergi qanunvericiliyinə edilmiş dəyişikliklərin miqyasının əyani göstəricisidir. Bu dəyişikliklərdə məqsəd vergi ödəyicilərinin hüquqlarının müdafiəsi, vergi ödəyicilərinin mənafeələrinin qorunması, vergi inzibati cəhətdən və vergi nəzarətinin təkmilləşdirilməsidir.

Dəyişikliklərə əsasən, fiziki şəxslərin gəlir vergisinin maksimal dərəcəsi 30%-dən 25%-ə endirilmiş, aylıq və illik gəlirlərin 14% dərəcə ilə vergiyə cəlb edilən məbləğləri, müvafiq olaraq, 2.000 manatdan 2.500 manatadək və 24.000 manatdan 30.000 manata qədər qaldırılmışdır.

Bundan başqa, orta və uzunmüddətli perspektivdə texnoparkların inkişafının stimullaşdırılması üçün ölkənin vergi qanunvericiliyində sənaye və texnologiyalar parklarında çalışan fiziki və hüquqi şəxslərə, eləcə də parkların idarəedici təşkilat və operatorlarına gəlir, mənfəət, ƏDV, əmlak və torpaq vergiləri üzrə 7 illik vergi güzəştləri nəzərdə tutulmuşdur.

Vergi Məcəlləsinə son əlavə və dəyişikliklər nəticəsində bu il əlavə olaraq 47 milyon manatdan artıq vəsaitin vergi ödəyicilərinin və vətəndaşların sərcamında qalacağı gözlənilir.

Əmlak üzərində mülkiyyət hüquqları qeydiyyata alınır

Ölkədə dövlət əmlakının idarə edilməsi, onun özəlləşdirilməsi, bu sahəyə investisiyaların cəlb olunması və daşınmaz əmlakla dair hüquqların dövlət qeydiyyatı sahəsində dövlət siyasətinin formalaşdırılması Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi tərəfindən həyata keçirilir. Komitədən bildirilir ki, 2013-cü il dövlət respublika üzrə kiçik özəlləşdirmə formasında 490-a yaxın müəssisə və obyekt, 390-a yaxın obyektin yerləşdiyi torpaq sahəsi özəlləşdirilmişdir.

2013-cü il iyulun 1-nə olan məlumata görə, 6.314 hüquqi şəxs statuslu dövlət müəssisəsi və onların 7.536 filialına məxsus olan 148.769 daşınmaz əmlak barədə məlumat registrdə qeydiyyata alınmışdır. Ölkə üzrə 82 minə yaxın daşınmaz əmlak obyektinin üzərində mülkiyyət hüquqları qeydiyyata alınmışdır. Komitə tərəfindən hazırlanmış «Nəqliyyat infrastrukturuna obyektlərinə adların verilməsi, daşınmaz əmlak obyektlərinə ünvan nömrələrinin təyini, ünvan lövhələrinin yerləşdirilməsi»

Dövlət Standartı artıq təsdiq edilmişdir. Dövlət Standartının qəbul edilməsində başlıca məqsəd ölkə üzrə ünvanvermə işlərinin nizamlı və tələblərə uyğun qaydada aparılması, bu sahədə müasir standartların tətbiqi, ünvan məlumatlarının vahidliyi, etibarlılığı və çevikli-

yinin təmin edilməsi olmuşdur. 2013-cü ilin ötən dövrü ərzində yeni qaydalara əsasən Bakı şəhəri üzrə 750 küçə və prospektə, Sumqayıt şəhəri üzrə 70 nəqliyyat infrastrukturuna obyektinə ünvan təyin edilmişdir.

Hesabat müddətində komitənin 2013-2017-ci illər üçün Beşillik Strategiya Planı hazırlanmış və təsdiq edilmişdir. Strategiya Planı yaxın beş il üçün komitənin əsas fəaliyyət istiqamətləri üzrə planları və onun qurumları üçün biznes planlarını özündə birləşdirir. Strategiya Planının məqsədi komitənin fəaliyyətinin daha modern, şəffaf və çevik mexanizmlər əsasında qurulması, dövlət əmlakının idarə edilməsi, özəlləşdirilməsi və istifadəsi sahəsində səmərəliliyinin artırılması, daşınmaz əmlak idarəçiliyinin, əmlakın qeydiyyatı və kadastr sisteminin mükəmməl vəziyyətə gətirilməsi, açıq sistemli ünvan reyestrinin yaradılmasına yönəlməsidir.

AYTƏN

Büdcəyə ödənilmiş vergilərin yarısından çoxu qeyri-neft sektorunun payına düşür

Son illər həyata keçirilmiş qanunverici-institusional islahatların məntiqi nəticəsi olaraq vergi orqanlarının işinin çevik və işlək mexanizmlər əsasında qurulması Azərbaycanada liberal biznes mühitinin təkmilləşməsinə, habelə vergi daxilolmalarının artım dinamikasına müsbət təsirini göstərir. Vergilər Nazirliyinin İqtisadi təhlil və sahibkarlıq subyektlərinin dövlət qeydiyyatı Baş İdarəsinin rəisi, vergi xidməti müşaviri Natig Şirinov qəzetimizə müsahibəsində 2013-cü ilin birinci yarısında əldə olunmuş bu və digər uğurlardan, eləcə də qarşıda duran vəzifələrdən söz açmışdır.

gilər Nazirliyi tərəfindən hazırlanmış «2013-2020-ci illərdə vergi sisteminin inkişafı strategiyası» əsasında İqtisadi təhlil və sahibkarlıq subyektlərinin dövlət qeydiyyatı Baş İdarəsinin qarşısında hansı vəzifələr qoyulmuşdur?

- Azərbaycan Respublikası vergilər nazirinin 19 mart 2013-cü il tarixli əmri ilə təsdiq edilmiş «Vergi sisteminin inkişafı üzrə 2013-2020-ci illər üçün Strateji Plan»da İqtisadi təhlil və sahibkarlıq subyektlərinin dövlət qeydiyyatı Baş İdarəsinə bir sıra tapşırıqlar verilmişdir. Buraya ilk olaraq vergi bəyannamələrinin övvelcədən doldurulma sisteminə keçidin təmini, müxtəlif vergi güzəşti və azadolmalarının təhlili nəticəsində təkliflərin verilməsi, elektron kommersiya üzrə xarici təcrübənin öyrənilməsi, kameral vergi yoxlamalarının aparılması qaydalarının sistemləşdirilməsi və digərlərini göstərmək olar.

Onu da bildirim ki, 2013-cü ilin oktyabr ayında dərc ediləcək «Douing Business-2014» hesabatının «Biznesə başlama» və «Vergilərin ödənilməsi» indikatorları üzrə Azərbaycanın mövqelərinin dünyanın 180-dən çox ölkəsi arasında daha da yüksəldilməsi məqsədilə Dünya Bankı Qrupuna və «Douing Business» hesabatının tərtibatçılarına müvafiq cədvəl formaları və slaydlar hazırlanaraq təqdim edilmişdir. Bundan başqa, İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin dəstəyi ilə Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının Bakı ofisində «Douing Business» hesabatının tərtibatçıları ilə canlı videokonfrans keçirilmişdir.

- «Vergi partnyorluğu sazişi»nin əhəmiyyətini necə şərh edərdiniz?

- Bu ildən Vergi Məcəlləsinə «Vergi partnyorluğu sazişi» anlayışı daxil edilmişdir. Artıq Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə «Vergi partnyorluğu sazişinin forması» və «Vergi partnyorluğu sazişinin bağlanması Qaydaları» təsdiq edilmişdir.

Saziş vergi orqanı ilə vergi ödəyicisi arasında vergi risklərinin minimalaşdırılması məqsədilə könüllü şəkildə bağlanmış niyyət razılaşmasıdır. Bu sənəd vergilərin ödənilməsi ilə bağlı könüllü əmələmə səviyyəsinin artırılması istiqamətində partnyorluq etmə; ədalətli, çevik, effektiv və səmərəli vergi nəzarəti yaratmaq; sahibkarlığa lüzumsuz müdaxilələrin qarşısını almaqla onun inkişafını stimullaşdırmaq; əməkdaşlığa, qarşılıqlı etibarlılığa və şəffaf münasibətlərə əsaslanan birgə fəaliyyəti təmin etmək; müasir idarəetmə alətləri tətbiq etməklə biznes subyektlərini vergi orqanlarının fəaliyyətinə cəlb etmək kimi mühüm məqsədləri ehtiva edir.

Qaydalara əsasən, sazişin bağlanması məqsədilə vergi ödəyicilərinin seçimi zamanı ilkin olaraq sertifikatlaşdırılmış proqram təminatı ilə mühasibat uçotu aparıcı vergi ödəyicilərinə; ÖDV ödəyicilərinə; maliyyə xidmətlərini həyata keçirən kredit və sığorta təşkilatlarına; vergi ili ərzində yaranmış vergi öhdəliklərini tam və vaxtında icra edən, habelə alqı-satqı əməliyyatlarını nağdsız qaydada həyata keçirən vergi ödəyicilərinə üstünlük verilməkdədir.

«Vergi partnyorluğu sazişi» vergi ödəyicilərinin hüquqlarının qorunmasını yeni bir müstəviyə çıxarmaqla, cəmiyyətdə yeni nümunəvi vergi ödəyiciləri adlanan bir təbəqənin yaranmasına və nəticə etibarilə həmin vergi ödəyicilərinin sosial prestijinin artmasına səbəb olacaqdır. Saziş vergi ödəyicisinə daxili nəzarət sisteminin gücləndirilməsini tələb edir və bu da vergi orqanlarından çox təsərrüfat subyektlərinin maraqlarına xidmət edir. Hazırda Vergilər Nazirliyində qaydalara uyğun olaraq sazişlərin bağlanması məqsədilə müvafiq işlər yerinə yetirilir.

Samir MUSTAFAYEV

nəticəsində bu sahə üzrə ÜDM-in real artım tempi 2013-cü ilin 6 ayında 10,9% təşkil etmişdir. Hesabat dövründə cəmi ÜDM-in strukturunda qeyri-neft sektoru üzrə ÜDM-in xüsusi çəkisi ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 5,0 bənd artaraq 54,3%-ə yüksəlmişdir. Müqayisə üçün bildirmək istərdim ki, bu göstərici 2012-ci ilin ilk yarısı üzrə 49,3%, yekunları üzrə isə 52,7% təşkil etmişdir.

ÜDM-in tərkibində qeyri-neft sektorunun xüsusi çəkisinin yüksəlməsini təmin edən başlıca amil neft gəlirlərinin qeyri-neft sektoruna yönəldilməsi nəticəsində bu sahədə dinamik iqtisadi artıma nail olunmasıdır. Qeyri-neft sektoru üzrə vergi daxilolmalarının artım tempi qeyri-neft sektoru üzrə ÜDM-in artımını üstələyir. 2012-ci il ərzində qeyri-neft sektoru üzrə ÜDM-in real artım tempi 9,7% olduğu halda, qeyri-neft sektoru üzrə vergi daxilolmalarının həcmi 14,5% artmışdır. Eyni zamanda, 2013-cü ildə qeyri-neft sektoru üzrə ÜDM-in real artım tempi 10,1% proqnozlaşdırıldığı halda, qeyri-neft sektoru üzrə vergi daxilolmalarının ötən ilin faktiki daxilolmalarına nisbətən 14,4% artımla icrası gözlənilir.

- Hesabat dövründə həyata keçirilmiş kameral vergi yoxlamaları hansı təməyüləri aşkar etdi?

- Vergilərin düzgün hesablanmasına, tam və vaxtında ödənilməsinə nəzarəti təmin etmək məqsədilə vergi orqanları tərəfindən həyata keçirilən nəzarət tədbirlərindən biri də kameral vergi yoxlamasıdır. Kameral vergi yoxlaması yerlərdə getmədən vergi orqanında olan, vergi ödəyicisi tərəfindən təqdim edilən vergi hesabatları, habelə mənbəyi bəlli olan digər sənədlər əsasında həyata keçirilir.

Vergi nəzarətinin gücləndirilməsi amillərindən biri də kameral vergi yoxlamalarının keyfiyyətinin artırılmasıdır. Bu sahədə aparılan təkmilləşdirmə işləri sistem tərəfindən aşkarlanmayan kənarlaşmaların müəyyənəndirilməsinə və vergitutma bazasının genişləndirilməsinə şərait yaradır. Belə ki, ehtimal olunan vergidənəyayınma hallarının qarşısının alınması məqsədilə müxtəlif risk meyarları üzrə həmin risk qruplarına daxil olan vergi ödəyicilərinin fəaliyyəti xüsusi nəzarətə götürülür və bu da əlavə vergi potensialının aşkar edilməsinə kömək edir.

Kameral vergi yoxlamalarının effektivliyinin artırılması məqsədilə vergi əməkdaşları üçün təşkil olunan treninqlər onların peşəkarlıq səviyyəsinin yüksəlməsində mühüm rol oynayır. Bunu 2013-cü ilin yanvar-iyun ayları ərzində keçirilmiş kameral vergi yoxlamalarının nəticələrindən də aydın görmək olar. Qeyd olunan dövrdə vergi orqanları tərəfindən kameral vergi yoxlamaları ilə 130,6 milyon manat əlavə vəsait hesablanmışdır - bu, 2012-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə kameral vergi yoxlamalarının məbləğində 8,5 milyon manat və ya 7,0% artım deməkdir. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə kameral vergi yoxlamaları ilə daxil olan vəsaitlərin həcmində də 38,0% artım müşahidə edilmişdir.

- «Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyasına müvafiq olaraq Ver-

Akif Musayev

Azərbaycan Respublikası
Vergilər Nazirliyinin
Vergi siyasəti və strateji araşdırmalar
Baş İdarəsinin rəisi

Rakurs

İqtisadi artım və vergi siyasəti

Hər bir ölkədə həyata keçirilən sosial-iqtisadi siyasətin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri davamlı iqtisadi artımın təmin edilməsidir. Davamlı iqtisadi artım bir tərəfdən iqtisadiyyatın hertərəfli inkişafının, makroiqtisadi sabitliyin təmin edilməsində, digər tərəfdən isə əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəlməsində, maddi rifahının yaxşılaşmasında əsas rol oynayır. Ölkənin iqtisadi artımı müxtəlif xarakterli amillərdən asılıdır:

- investisiyaların dinamikası və strukturu;
- ölkənin iqtisadi modernləşdirilməsi və innovativ inkişaf potensialı;
- sahibkarlığın mövcud vəziyyəti və inkişaf perspektivləri;
- əmək ehtiyatlarının strukturu və iqtisadi inkişaf tendensiyalarına uyğunluğu;
- sosial-iqtisadi infrastrukturun səviyyəsi;
- əmək bazarının çevikliyi və mobilliyi;
- sosial kapitalın, institusional mühitin iqtisadi inkişaf baxımından üstünlükləri;
- əsas ticarət partnyorlarının iqtisadi inkişaf templəri;
- rəqabətqabiliyyəti mühitin formalaşma səviyyəsi.

Göründüyü kimi, iqtisadi artıma təsir edən amillər müxtəlifdir və demək olar ki, iqtisadiyyatın bütün sahələrini əhatə edir. Bu amillərin formalaşmasında və son nəticədə iqtisadi artıma təsir dərəcəsinə vergi sistemi xüsusi rol oynayır. Müxtəlif vergi növlərinin və vergi dərəcələrinin tətbiqi, vergi inzibatiyyətinin səviyyəsi, vergi qanunvericiliyinin təkmilləşmə dərəcəsi bilavasitə iqtisadi artıma təsir göstərir.

Hazırda dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində baş verən maliyyə böhranı, dövlət büdcəsinin kəsirlərinin artması vergi siyasəti vasitəsilə iqtisadi artıma təsir imkanlarını aktual məsələyə çevirmişdir.

İqtisadi inkişafı stimullaşdıran vergi siyasəti müxtəlif ölkələrdə fərqli nəticələrə gətirib çıxara bilər. Bunun səbəbi vergi mexanizmlərinin mürəkkəb olması, bilavasitə sosial xarakterli faktorlar və insan amili ilə birbaşa bağlılığı ilə əlaqədardır. Tətbiq edilən vergi sistemləri və vergi növləri, onların dərəcələri bir-birindən fərqli olduğuna görə elə bir vahid siyasət formalaşdırmaq mümkün deyildir ki, iqtisadi artımı stimullaşdırsın və bütün ölkələrdə tətbiq edilə bilsin.

Vergi siyasətinin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri dövlət xərclərinin maliyyələşdirilməsidir. Bunun fiskal funksiyasından əlavə, vergi siyasəti vasitəsilə sosial-iqtisadi bərabərsizliklər tənzimləyir və iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinin inkişafını stimullaşdırmaq imkanları yaradır. Vergi siyasəti, eyni zamanda, ev təsərrüfatlarının istehlak davranışına və ümumilikdə qərarvermə prosesinə təsir göstərir. Nəticədə ev təsərrüfatlarının sərəncamında qalan gəlirlər vasitəsilə təhsilə və ümumilikdə insan kapitalına yönəldilən investisiyaların həcmində təsir göstərmək imkanı yaradır. Vergilərin azaldılması yolu ilə dövlətin sosial yükünün biznesin və ev təsərrüfatlarının üzərinə keçirilməsi müasir vergi siyasətinin aktual məsələlərindən biridir.

Dünyada baş verən qloballaşma prosesləri vergi siyasətinin hər hansı bir ölkədə qapalı şəkildə aparılması imkanlarını məhdudlaşdırmışdır. Qlobal dünya iqtisadiyyatının inkişafının əsas hərəkətverici qüvvələrindən olan multi-milli korporasiyaların onlarca ölkədə fəaliyyət göstərməsi vergi siyasətinin aparılmasında vergitutma bazasının qorunması ilə bağlı yeni istiqamətlərin müəyyən olunmasını tələb edir. Bu şirkətlərin milli iqtisadiyyatda fəaliyyəti investisiya imkanlarını genişləndirməklə yanaşı, yeni iş yerlərinin yaradılmasına, əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəlməsinə kömək edir. Buna görə də vergi qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi və xüsusilə transfer qiymətləndirmə haqqında normativ-hüquqi aktların hazırlanması bu şirkətlərin iqtisadi aktivliyini məhdudlaşdırmamalıdır.

Gələcəkdə də qloballaşma proseslərinin genişlənməsi, informasiya mübadiləsi əlaqələrinin gücləndirilməsi, nəqliyyat xərclərinin aşağı düşməsi, rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı iqtisadi artımı stimullaşdıran vergi sisteminin formalaşmasında aşağıdakı əsas cəhətlərin müəyyən edilməsinə imkan verir:

- vergilər bilavasitə istehsal olunan mal və xidmətlərin maya dəyərində təsir göstərir. Bu isə global iqtisadiyyatda, rəqabətqabiliyyəti mühitdə struktur dəyişiklikləri, iqtisadiyyatın müxtəlif sektorlarında nisbi üstünlüklər yaradır;
- turizmin və sərhədböyü ticarətin inkişafı nəticəsində, adətən, ixracat tətbiq edilməyən əlavə dəyər vergisi və digər ixrac azadolmaları xarici rezidentlərin daxili bazarda məhsul istehsal etməsinə stimullaşdırır və nəticədə investisiyalar təşviq olunur;
- əmək bazarında baş verən dəyişikliklər və xüsusilə yüksək iqtisadi inkişafdan tutulan yüksək dərəcəli gəlir vergisi əmək miqyasına təsir göstərir;

- qloballaşma şəraitində tətbiq edilən korporativ vergilərin dərəcəsi multi-milli şirkətlərin istehsalının hansı ölkədə təşkil edilməsinə birbaşa təsir göstərir və beləliklə, kapitalın yüksək vergi dərəcələrinə malik olan ölkələrdən aşağı vergi dərəcəli ölkələrə axımı baş verir. Bu isə onu göstərir ki, iqtisadi artımı stimullaşdırmaq məqsədilə aparılan vergi siyasəti hökumət digər ölkələrdə olan vergi siyasəti ilə əsaslı şəkildə formalaşdırılmalıdır.

Vergitutma iqtisadiyyatının əsas prinsiplərinə görə, iqtisadi artımı stimullaşdıran vergi siyasəti aşağıdakı ümumi cəhətləri özündə birləşdirməlidir:

- vergi yükünün gəlirdən istehlaka və əmlakla keçirilməsi;
- vergi sisteminin əsas strukturunun aşağı vergi dərəcələrini tətbiq etməklə vergi bazasının genişləndirilməsi.

Lakin vergi siyasətinin iqtisadi artıma təsir mexanizmlərinin araşdırılması sahəsində uzun illər boyu aparılan beynəlxalq təcrübə sübut edir ki, bu ümumi cəhətlər hər bir ölkədə müxtəlif təsir dərəcəsinə malik olmuşdur. Məsələn, vergi yükünün gəlirdən istehlaka və əmlakla keçirilməsi ancaq yüksək və mükəmməl islahatlar aparıldıqdan sonra gözlənilən nəticələri verə bilər. Daşınmaz əmlak vergisinin dərəcəsinin artırılması ev təsərrüfatlarının əmlakdan azad olumasını stimullaşdırır və nəticədə onun satışından əldə olunan vəsaitin investisiyalar istiqamətində yönəldilməsinə şərait yaradır. Bu zaman əldə olunan vəsaitlər daha mobil xarakter daşıdığına görə qısa müddətdə mənfəət verən sahələrə yönəldilməklə iqtisadi artımı stimullaşdırır.

Mühasiblərin və auditorların forumu keçiriləcək

Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqı, Auditorlar Palatası və Peşəkar Maliyyə Menecerləri Assosiasiyası sentyabrın 26-dan 28-dək Bakıda mühasiblərin və auditorların «Daxili nəzarət və risklərin idarə olunması» mövzusunda IV Avrasiya forumunu keçirməyi planlaşdırır.

Auditorlar Palatasından verilən məlumata görə, forumun əsas məqsədi şəffaflığın artırılmasında daxili nəzarətin rolu və risklərin idarə olunmasının əhəmiyyəti

sahəsində peşəkar müzakirələr aparmaq, mövcud problemləri təhlil etmək, beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla müvafiq institusional mexanizmlərin fəaliyyət istiqamətlərini dəqiqləşdirmək, daxili nəzarətə dair qanunların icra mexanizmlərini təkmilləşdirməklə bağlı konkret əməli təkliflər irəli sürmək, bu sahədə beynəlxalq standartların tətbiqi, maarifləndirmə və beynəlxalq əməkdaşlıq üzrə real nəticələr əldə etməkdir.

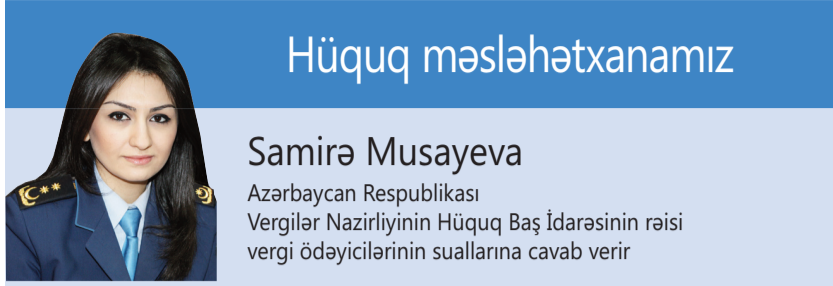
“e-kommersiya” bazarının həcmi 1,7 dəfə artmışdır

Yanvar-iyul aylarının yekunlarına əsasən, Azərbaycanda «elektron kommersiya» bazarının həcmi ötən ilin analoji dövrü ilə müqayisədə 1,7 dəfə artaraq 1,3 milyon manat təşkil etmişdir.

Dövlət Statistika Komitəsindən bildirmişlər ki, «e-kommersiya»nın iştirakçıları mal və xidmətlərin alıcıları olan hüquqi və fiziki şəxslərdir. Ötən dövr ərzində satışların 86,1%-i hüquqi

şəxslər, qalan hissəsi isə fiziki şəxslər tərəfindən həyata keçirilmişdir.

Cari ilin yanvar-iyul aylarında pərakəndə ticarət bazarında əhəliyyə 10,7 milyard manatlıq və ya keçən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 9,2% çox müxtəlif istehlak malları satılmışdır. Bu malların 52,1%-ni ərzaq, 47,9%-ni qeyri-ərzaq malları təşkil etmiş və qeyri-ərzaq məhsullarının xüsusi çəkisi 4,5% artmışdır.

Hüquq məsləhətxanamız

Samirə Musayeva

Azərbaycan Respublikası
Vergilər Nazirliyinin Hüquq Baş İdarəsinin rəisi
vergi ödəyicilərinin suallarına cavab verir

Fiziki şəxslərin vergi öhdəlikləri

Vəfat etmiş, fəaliyyət qabiliyyətini itirmiş və ya itkin düşmüş fiziki şəxslərin vergi öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi hansı qaydada həyata keçirilir?

Bu məsələ Vergi Məcəlləsinin 81-ci maddəsi ilə tənzimlənir. Vəfat etmiş fiziki şəxsin vergi öhdəliklərini onun varisi (varisləri) miras qalan əmlakın dəyəri hüdüdlərində və mirasın alındığı tarixdəki payına mütənasib şəkildə ödəyir.

Varis (varislər) olmadıqda vəfat etmiş fiziki şəxsin vergi öhdəlikləri silinir (ləğv edilir).

Məhkəmə tərəfindən qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada itkin düşmüş və ya fəaliyyət qabiliyyətini itirmiş sayılan fiziki şəxsin vergi öhdəliklərini itkin düşmüş və ya fəaliyyət qabiliyyətini itirmiş şəxsin əmlak sərəncamçısı kimi səlahiyyətə endirilən şəxs həmin əmlakın hesabına ödəyir.

Qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada itkin düşmüş və ya fəaliyyət qabiliyyətini itirmiş kimi tanınan fiziki şəxsin əmlakı onun vergi öhdəliklərini ödəmək üçün kifayət deyilsə, vergilərin əmlakın çatışması ilə əlaqədar ödənilməyən hissəsi Vergi Məcəlləsinin 93-cü maddəsində göstərilən qaydada silinir. Mülki Məcəllənin 40.1-ci maddəsində qeyd edilmişdir ki, əgər fiziki şəxsin olduğu yer məlum deyildirsə və iki il ərzində o, yaşayış yerində görünməmişsə, maraqlı şəxslərin ərizəsinə əsasən məhkəmə fiziki şəxsi xəbərsiz itkin düşmüş hesab edə bilər. Mülki Məcəllənin 28.8-ci maddəsinə əsasən, ağıl zəifliyi və ya ruhi xəstəlik nəticəsində öz hərəkətlərinin mənasını başa düşməyən və ya öz hərəkətlərinə rəhbərlik edə bilməyən şəxslər də məhkəmə tərəfindən fəaliyyət qabiliyyəti olmayan sayıla bilər. Vergi Məcəlləsinin 93.1.2-ci maddəsinə əsasən, vergi öhdəlikləri qüvvədən düşdükdə vergilər, faizlər və maliyyə sanksiyaları üzrə ümitsiz borclar vergi orqanları tərəfindən silinir.

Fiziki şəxsin itkin düşmüş və ya fəaliyyət qabiliyyətini itirmiş kimi tanınmasının ləğv olunmasına dair məhkəmə tərəfindən qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada qərar qəbul edildikdə əvvəllər silinmiş vergi öhdəlikləri bərpa edilir, lakin fiziki şəxsin itkin düşmüş və ya fəaliyyət qabiliyyətini itirmiş sayıldığı vaxtdan bu cür tanınmanın ləğv olunduğuna dair qərar qəbul edildiyi vaxtdək olan dövr ərzində faizlər hesablanır və maliyyə sanksiyaları tətbiq edilir.

Suallarınızı redaksiyamızın ünvanına: AZ 1073, Bakı ş., Landau küç., 16 və ya s.musayeva@taxes.gov.az elektron poçt ünvanına göndərə bilərsiniz.

Qeyri-neft sektorundan vergi daxilolmaları artacaq

İqtisadi İnkişaf Nazirliyi (İİN) Azərbaycanın qarşısındakı üç ildə sosial-iqtisadi inkişaf göstəriciləri ilə bağlı proqnozlar hazırlayıb. Proqnozlarda 2014-2016-cı illərdə ölkəmizin iqtisadi inkişaf tempinin artacağına, iqtisadiyyatda əsas ağırlıq mərkəzinin qeyri-neft sektorunun üzərinə düşəcəyinə dair nikbin göstəricilər əksini tapıb. İİN-in İqtisadi siyasət, təhlil və proqnozlaşdırma şöbəsinin müdiri Ədalət Muradovun sözlərinə görə, 2014-cü ildə qeyri-neft sektorunun inkişafı 10,4%, 2015-ci ildə 10,9 %, 2016-cı ildə isə 10,5 % proqnozlaşdırılır.

Qeyd olunduğuna görə, son 9 ildə Azərbaycan iqtisadiyyatının qeyri-neft sektoru 2,5 dəfə artıb. Bu illər ərzində Azərbaycanda qeyri-neft sektorunun aparıcı bölmələrindən olan sənaye istehsalı 2,7, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı 1,3, tikinti sektorunda iş həcmi 3,2, nəqliyyat xidmətlərinin həcmi 2,3, rabitə və informasiya sektorunda xidmətlər isə 6,4 dəfə artıb. Proqnozlara əsasən, qarşısındakı üç il ərzində ümumi daxili məhsulda (ÜDM) neft sektorunun payı 51%-dən 22%-ə düşəcək. Hesabat dövründə qeyri-neft sektorunun payı müvafiq olaraq 49%-dən 78%-ə qədər artacaq. Ümumiyyətlə, 2020-ci ilədək qeyri-neft sektorunda iki dəfədən çox artımın qeydə alınacağı gözlənilir.

Son illərdə qeyri-neft sektoru həm də investisiyaların qoyulması baxımından ön plana çıxmışdır. 2008-ci ildən bəri bu sahədə sərmayələrin artım tempi daha çox müsbət sahədə olunub və 2012-ci ildə ən yüksək göstərici qeydə alınıb. Ötən il Azərbaycan iqtisadiyyatına 20 milyard dollar investisiya qoyulub ki, bunun da 15,7 milyard dolları qeyri-neft sektorunun payına düşür. 2013-cü ildə sərmayə qoyuluşunun 25 milyard dollar çatacağı, onun 18 milyardının neftdən kənar sahələrə qoyulacağı proqnozlaşdırılır.

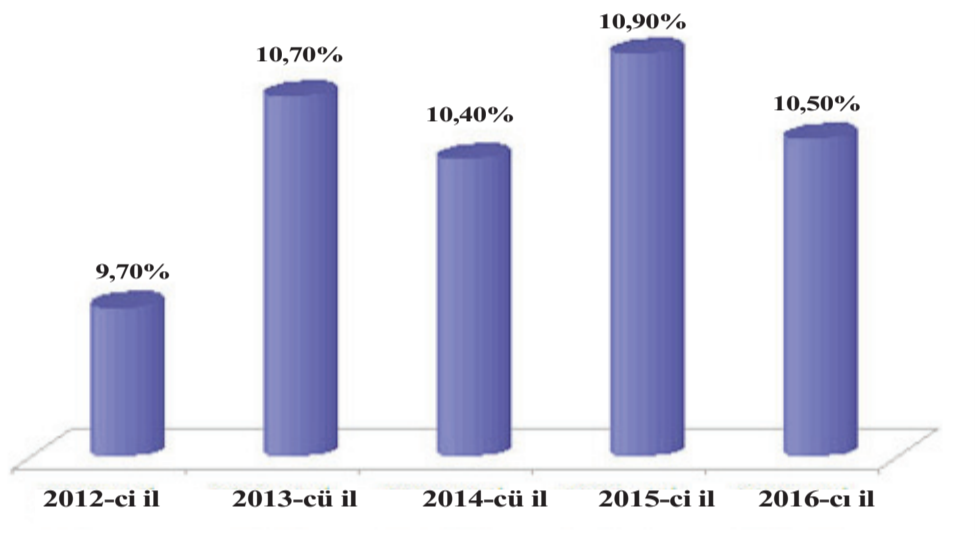
Ə.Muradov qeyri-neft sektorunun inkişafı ilə bağlı strateji plan hazırladığını və qeyri-neft sahələrində yüksək artım tempinə nail olunması və bu sektor hesabına adambaşına ÜDM-in artırılması, ÜDM-in strukturunda qeyri-neft sektorunun payının əhəmiyyətli dərəcədə yüksəldilməsi, adambaşına qeyri-neft ixracının artırılması kimi əsas hədəflərin müəyyənliyini bildirir. Bu hədəflərə çatmaq üçün iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətinin artırılması və strukturunun təkmilləşdirilməsi ilə əlaqədar islahatlar həyata keçiriləcək. Bununla yanaşı, biznes mühitinin daha da yaxşılaşdırılması, maliyyə xidmətləri bazarının inkişaf etdirilməsi, xarici ticarət və investisiya siyasətinin təkmilləşdirilməsi, İKT və rabitə xidmətlərindən istifa-

də imkanların genişləndirilməsi, innovasiya fəaliyyətinin və insan kapitalının inkişafının təmin edilməsi, institusional potensialın gücləndirilməsi kimi istiqamətlər də bu planın əsas tərkib hissəsidir.

İİN-in şöbə müdiri səmərəli vergi siyasətinin həyata keçirilməsini qeyri-neft sektorunun inkişafına müsbət təsir edən əsas amillərdən biri kimi seçmişdir. Qeyd olunduğuna görə, Azərbaycanın ildən-ildə təkmilləşən vergi sistemi və tətbiq olunan vergi güzəştləri sahibkarlıq fəaliyyətinin genişlənməsi, investisiyaların təşviqi baxımından mühüm rol oynayır. Son illərdə vergi dərəcələrinin aşağı salınması ilə bağlı görülən işlər qeyri-neft sektorunun inkişafına dəstək verib. Əlavə investisiya mühitinin yaradılması və ölkədə iqtisadi fəallığın yüksəldilməsi vergi ödəyicilərinin sayının əhəmiyyətli dərəcədə artmasına, eyni zamanda vergi sisteminin texnoloji cəhətdən modernləşdirilməsi, inzibətçiliyin keyfiyyətcə yaxşılaşması son 10 ildə vergi daxilolmalarının həcmində 10 dəfədən çox artmasına imkan yaradıb.

Strateji planın əsas istiqamətlərindən biri də qeyri-neft sektorunun inkişafını stimullaşdırmaq, vergi daxilolmaları üzrə iqtisadi artıma nail olmaqdır. Bu məqsədlərə çatmaq üçün iqtisadi sistemin rəqabət qabiliyyətinin daha da artırılması vasitəsilə vergi siyasətinin daha da təkmilləşdirilməsi, vergi dərəcələrinin optimallaşdırılması istiqamətində tədbirlər görülməsi nəzərdə tutulur.

Dövlət büdcəsi gəlirlərinin formalaşmasının yaxın illərdə əsasən qeyri-neft sektorunun hesabına təmin edilməsi, büdcədə qeyri-neft-qaz vergi daxilolmalarının artırılması əsas məqsədlər sırasındadır. Bu və digər tədbirlər qeyri-neft sektorunda yüksək inkişaf meyilləri fonunda vergi bazasının daha da genişlənməsinə şərtləndirir. Proqnozlara görə, 2020-ci ildə qeyri-neft sektorundan vergi daxilolmaları indiki dövrə müqayisədə üç dəfəyədək çoxalacaq.

Elbrus CƏFƏRLİ

Azərbaycan Mətbuat Şurası və «Vergilər» qəzetinin təşkilatçılığı ilə ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş «Heydər Əliyev və Azərbaycanda vergi siyasəti» mövzusunda fərdi jurnalist yazıları müsabiqəsi miasir vergi sistemi ilə bağlı yeniliklərin, habelə qarşıda duran əsas hədəflərin cəmiyyətə çatdırılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. «Heydər Əliyev iqtisadi inkişaf strategiyasında vergi siyasəti», «Nağdsız ödəniş sisteminin inkişaf perspektivləri», «Əmək müqaviləsi: gələcəyə təminat» istiqamətləri üzrə keçirilən müsabiqəyə ümumilikdə 44 yazı təqdim edilmiş, onlardan 9-u əsas mükafata layiq görülmüşdür.

Müsabiqədə yüksək yer tutmuş növbəti məqaləni təqdim edirik.

Heydər Əliyevin iqtisadi inkişaf strategiyasında vergi siyasəti

Ötən əsrin son onilliyində kifayət qədər mürəkkəb tarixi, ictimai-siyasi bir şəraitdə yenidən dövlət müstəqilliyini əldə edən Azərbaycanın ilk illərdə üzləndiyi tənəzzül iqtisadiyyatdan, vergi sistemindən də yan keçməmişdi. Yalnız böyük həyat və idarəçilik təcrübəsinə malik olan ümummilli lider Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıtmasından sonra ölkədə hadisələrin inkişaf axarı dəyişdi. Sərt büdcə, pul-kredit, vergi, gömrük siyasəti və real sosial siyasət aparılması, qiymətlərin, xarici iqtisadi fəaliyyətin, valyuta bazarının liberalaşdırılması iqtisadiyyatın inkişafını əsaslı şəkildə bazar tənzimləyicilərinə uyğunlaşdırdı.

Planlı təsərrüfat sistemindən yeni iqtisadi münasibətlərə keçid və bunun üçün müvafiq işlərin görülməsi artıq vergi sistemində də mühüm dəyişikliklərə yol açdı. Ulu öndər yaxşı bildirdi ki, bazar iqtisadiyyatı şəraitində vergi sistemi əsas iqtisadi tənzimləyici vasitələrdən biri kimi çıxış edir, o cümlədən iqtisadiyyatın maliyyə-kredit tənzimlənməsində əsas rol oynayır. Bunu onun aşağıdakı fikirləri də çox aydın təsdiq edirdi: «Əgər biz müstəqil dövlətiksə, müstəqil inkişaf etmək istəyiriksə, bazar iqtisadiyyatını vergi yolu ilə tənzimləməliyik. Buna görə də vergi orqanlarının işinə daha çox diqqət yetirməliyik».

Vergi sisteminin yeni ictimai-iqtisadi formasının tələblərinə uyğun qurulması istiqamətində

Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə atılan addımlar bütün təsərrüfat sisteminin səmərəli fəaliyyətinə gətirib çıxardı. Təbii ki, vergi sisteminin baza iqtisadiyyatı şəraitinə uyğunlaşdırılması, milli inkişafın xüsusiyyətləri və beynəlxalq təcrübə əsasında köklü şəkildə yenidən qurulması üçün təkmil hüquqi bazanın yaradılması da əsas şərtlərdən idi. İlk öncə vergi münasibətlərini tənzimləyən bir sıra qanunlar, o cümlədən «Mədən vergisi haqqında» (1995-ci il), «Əmək vergisi haqqında» (1995-ci il), «Müəssisələrin və təşkilatların mənfəət vergisi haqqında» (1996-cı il) qanunların qəbul edilməsi,

Vergi bəyannamələri və hesab-fakturaların elektron formata keçirilməsi, eləcə də «onlayn kargüzarlıq» sisteminin tətbiqi vergi orqanları əməkdaşları və vergi ödəyiciləri arasında maksimal şəffaflığa imkan yaradıb

qüvvədə olan «Əlavə dəyər vergisi haqqında», «Fiziki şəxslərin gəlirlərindən vergi haqqında» və s. qanunlarda əlavə və dəyişikliklər edilməsi qeyd olunan istiqamətdə mühüm yeniliklərə səbəb oldu. Eləcə də vergi sisteminin daha da təkmilləşdirilməsi məqsədilə 1997-ci ildən başlayaraq vergi münasibətlərinin tənzimlənməsi sahəsində vahid və təkmil qanunvericilik bazasının yaradılması məqsədilə Vergi Məcəlləsi layihəsinin hazırlanması başlandı. Bunlara paralel olaraq vergitutmanın sadələşdirilməsi, onun bazasının genişləndirilməsi, vergi yükünün azaldılması, vergi ödəyicilərinin hüquqlarının genişləndirilməsi və digər önəmli məqamlarla bağlı konkret addımlar atıldı. Nəticə etibarilə bunlar vergi sahəsində inzibati idarəetmənin yaxşılaşdırılmasına və vergilərin dövlət büdcəsinə tam sərbəst alınmasına şərait yaratdı.

1 yanvar 2001-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi qəbul edildi və bu, ölkənin həyatında tarixi bir hadisə olaraq vergi sisteminin təkmilləşdirilməsi və onun beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması sahəsində atılmış ən başlıca addıma çevrildi. Məcəllə vergi münasibətlərini müxtəlif tənzim-

nunu oldu. Burada vergi orqanları tərəfindən vergi ödəyicilərinin bank hesabları üzrə əməliyyatlarının məhkəməsiz dayandırılması bərdə müddəanın ləğv edilməsi, bank hesablarından vergilərin dövlət büdcəsinə alınması proseduru təkmilləşdirilməsi öz əksini tapır. Həmçinin vergi orqanlarına gəlmədən hesabatlara təqdim edilməsi, onların rabitə təşkilatlarına təqdim edilməsi qaydasının müəyyənəndirilməsi, sadələşdirilmiş verginin tətbiqi bazasının daha da genişləndirilməsi mümkün oldu. Ulu öndərin səyi və təşəbbüsü ilə görülən bütün bu işlər iqtisadiyyatın gücləndirilməsində, ən mü-

asir tələblər əsasında formalaşdırılması, vergilərin məcburi ödənilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsi, vergi borclarının yaranmasının qarşısının alınması istiqamətində vacib uğurlara imza atılıb. Bundan başqa, vergi yükünün azaldılması məqsədilə 2009-cu ildə vergi qanunvericiliyinə ciddi dəyişikliklər olunub. Nəticədə

lənmişin hüquqi əsasını ehtiva edir. Sənəddə vergi ödəyicilərinin və vergi orqanlarının hüquq və vəzifələri təsbit olunur, ölkəmizdə tətbiq edilən vergilərin dəqiq siyahısı müəyyən edilir, vergilərin ödənilməsi üzrə öhdəliklərin yaranmasının əsasları və icra olunmasının qaydaları öz əksini tapır.

Təkmil hüquqi bazanın praktikiyada uğurlu tətbiqi üçün Heydər Əliyev tərəfindən atılan növbəti vacib addım 2000-ci ildə Baş Dövlət Vergi Müfəttişliyinin bazasında Vergilər Nazirliyinin yaradılması haqqında qərar qəbul edilməsi oldu. Əvvəllər Maliyyə

Nazirliyinin tərkibində formalaşdırılması vergi xidmətinin özünü ayrıca bir nazirliyə çevirməsi günün vacib tələblərindən idi. Daha bir vacib məqam isə 1 yanvar 2003-cü il tarixdən qüvvəyə minmiş «Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə əlavələr və dəyişikliklər edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qa-

ma halları ilə mübarizənin gücləndirilməsi, vergilərin məcburi ödənilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsi, vergi borclarının yaranmasının qarşısının alınması istiqamətində vacib uğurlara imza atılıb. Bundan başqa, vergi yükünün azaldılması məqsədilə 2009-cu ildə vergi qanunvericiliyinə ciddi dəyişikliklər olunub. Nəticədə

2010-cu ilin yanvarından mənfəət vergisi 22%-dən 20%-ə, fiziki şəxslər üçün gəlir vergisinin maksimal dərəcəsi 35%-dən 30%-dək azaldılıb, fərdi sahibkarlar üçün isə bu dərəcə 20%-ə endirilib. Günümüzdə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi nəticəsində vergi orqanları ilə vergi ödəyiciləri arasında texnoloji baxımdan mükəmməl elektron əlaqələr sistemi yaradılıb. Həyata keçirilən köklü struktur islahatları nəticəsində modern idarəetmə sistemi yaranıb, vergi ödəyicilərinin hüquqları genişləndirilib. Avtomatlaşdırılmış Vergi İnformasiya Sisteminin (AVİS) tətbiqi isə bu sahədə sənəd dövriyyəsinə və məlumat emalı prosesini sürətli hala gətirib. Həmçinin vergi bəyannamələri və hesab-fakturaların elektron formata keçirilməsi, eləcə də «onlayn kargüzarlıq» sisteminin tətbiqi vergi orqanları əməkdaşları və vergi ödəyiciləri arasında maksimal şəffaflığa nail olunmasına səbəb olub. 2007-ci ildə vergi bəyannamələrinin elektron formata təqdim edilməsini təmin etmək üçün yaradılmış e-taxes.gov.az - İnternet Vergi İdarəsi, 2010-cu ildən etibarən elektron vergi hesab-fakturalarının tətbiqi bu gün bütün vergi ödəyiciləri tərəfindən böyük məmnunluqla qarşılanıb. 2011-2015-ci illəri əhatə edən «Vergi orqanları tərəfindən vergi ödəyicilərinə göstərilən xidmətlərin inkişaf Konsepsiyası»na uyğun olaraq vergilərin könüllü ödənilməsi sisteminin təkmil-

ləşdirilməsi və daha əlavə işlərin həyata keçirilməsi məqsədilə vergi ödəyicilərinə xidmət mərkəzləri yaradılıb. Vergi Məcəlləsinə əlavə edilmiş dəyişikliklərə əlavə olaraq bazar təkmil vergi sisteminin formalaşdırılmasına mühüm tökan verib. «Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi

haqqında» 2012-ci il 21 dekabr tarixli qanuna əsasən Vergi Məcəlləsinə əlavə və dəyişikliklər 2013-cü il yanvarın 1-dən qüvvəyə minib. Vergilər Nazirliyinin Vergi siyasəti və strateji araşdırmalar Baş İdarəsinin rəisi Akif Musayevin fikrincə, «Vergi Məcəlləsinə son əlavə və dəyişikliklər həm mahiyyəti, tətbiq dairəsi, həm də təqdim olunmuş güzəştlərin həcmi və kateqoriyaları baxımından son illərin ən geniş dəyişikliklər paketidir. Təkcə onu qeyd etmək istərdim ki, Vergi Məcəlləsinin 63 maddəsinə 131 bənd üzrə 176 əlavə və dəyişiklik edilmişdir və bu, ümumilikdə məcəllənin müddəalarının 30 faizinə dəyişiklik olunması deməkdir. Son dəyişikliklərin tətbiqi ilə əlaqədar 35-dən çox müxtəlif normativ-hüquqi sənədin hazırlanması nəzərdə tutulur. Bu, vergi qanunvericiliyinə edilmiş dəyişikliklərin miqyasının yəni göstəricisidir. Vergi qanunvericiliyinə edilmiş dəyişikliklərin konseptual əsasları bir tərəfdən yeni global iqtisadi çağırışlara əsaslanaraq, digər tərəfdən də ölkənin ortamüddətli hədəflərinə istiqamətlənmiş məqsədlərə xidmət edir. Bütün bunlar bir daha vergi sisteminin ölkəmizdə getdikcə daha modern hala gəlməklə iqtisadiyyatın dinamik tərəqqisinə böyük töhfələr verdiyini real şəkildə nümayiş etdirir.

Mübariz BAYRAMOV,
«Mövqe» qəzeti

Asan İmza ilə vergi ödəyicilərinin işi daha da asanlaşdı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Açıq hökumətin təşviqinə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı»ndan irəli gələn vəzifələrin icrası üçün dövlət orqanları ilə vətəndaşlar arasında münasibətlərin səmərəliliyinin artırılması, korrupsiya və süründürməçiliyin qarşısının alınması məqsədilə elektron xidmətlərin tətbiqi böyük aktuallıq kəsb edir. Son illər idarəetmənin bütün sahələrində müasir texnologiyaların nailiyyətlərindən istifadə olunması ilə bağlı bir sıra dövlət qurumları, o cümlədən Vergilər Nazirliyi tərəfindən xeyli iş görülmüşdür.

Vergilər Nazirliyində Avtomatlaşdırılmış Vergi İnformasiya Sistemi (AVİS), «Elektron bəyannamə», İnternet Vergi İdarəsi e-dövlət portalı, sahibkarlıq subyektlərinin «bir pəncərə» prinsipi üzrə fəaliyyətinin təşkili, «ƏDV-nin depozit hesabı», «Elektron vergi hesab-fakturası», «Dövlət qurumları və banklarla inteqrasiya» məlumat mübadiləsi sistemi kimi iri layihələr tətbiq edilir. Bu sistemlərin tətbiqinin nəticəsidir ki, vergi ödəyiciləri ilə vergi orqanları arasında münasibətlərin daha da sadələşdirilməsi və şəffaflığın artırılması təmin edilir, digər dövlət qurumları ilə inteqrasiyaya, vergi ödəyicilərinə müxtəlif növ elektron xidmətlərin göstərilməsinə nail olunur.

Elektron imza nə üçün gərəkdir?

Bu sistemlər vasitəsilə vergi ödəyicilərinə və vətəndaşlara təqdim olunan çoxsaylı elektron xidmətlər istismara verilərkən respublikamızda hələ e-imza sertifikatı mərkəzi istifadəyə verilmədiyindən Nazirlər Kabinetinin 2007-ci il 27 iyul tarixli qərarı ilə «Vergi hesabatının elektron sənəd formasında göndərilməsi Qaydası» təsdiq edilmiş və həmin qərar əsasında istifadə kodu və paroldan istifadəyə başlanmışdır. Ölkəmizdə informasiya texnologiyalarının və mobil xidmətlərin davamlı inkişaf etməsi isə əhali tərəfindən elektron xidmətlərdən istifadə tələbatını artırmış və elektron imzaya ehtiyac ön plana keçmişdir. Müasir dövrdə göstərilən xidmətlərin icra prosesi zamanı göndərilən və qəbul edilən sənədlərin onlayn rejimdə

qısa vaxtda elektron imzalanması zərurəti meydana çıxmışdır. Bu sahədə mövcud və gələcəkdə yarana biləcək problemlərin qarşısının alınması məqsədilə Vergilər Nazirliyinin nəzdində Avtomatlaşdırılmış Vergi İnformasiya Sistemi ilə sıx inteqrasiya olunmaqla bütün mövcud kompüter əməliyyat sistemlərini və mobil qurğuları dəstəkləyən Elektron İmza Sertifikat Xidmətləri Mərkəzi yaradıldı. Mərkəz Avropa standartlarının tələblərinə uyğun hazırlanmış elektron imzaların Avropa ölkələri ilə qarşılıqlı tanınması üçün işlər görülür. Bu isə Azərbaycan vətəndaşlarına digər ölkə vətəndaşları ilə bərabər şirkətlər yarada bilməyə və şirkətlərarası müqavilələri elektron formada internet üzərindən imzalamaq imkanı verir.

Azərbaycan qanunları Asan İmza ilə bütün e-xidmətlərdən istifadəyə şərait yaradır

Asan İmza (Mobil imza) - e-xidmətlərə daxil olan və rəqəmsal imzalar edən zaman kimliyini təsdiqləmək üçün mobil identifikasiyanızdır. Asan İmza (Mobil imza) bütün mövcud e-xidmətlərdən istifadəni mümkün edir və elektron mühitdə fiziki İD-karta bərabər sənəd kimi sertifikatla bağlı olan mobil telefon SIM kartıdır. Vətəndaşlar Asan İmza (Mobil imza) ilə şəxsiyyətini təsdiq edə və sənədlərə rəqəmsal imza ata bilərlər.

«Elektron imza və elektron sənəd haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 1-ci maddəsinə əsasən, elektron imza digər verilənlərə əlavə edilən və

ya onlarla məntəqi əlaqəli olub, imza sahibini identifikasiya etməyə şərait yaradır. İnformasiya sistemində istifadə üçün elektron formada təqdim olunan sənədlər (elektron sənədlər) elektron imza ilə təsdiq edilir. Elektron imza üçün sertifikat isə Sertifikat Xidmətləri Mərkəzi tərəfindən verilir. Qanunun 11.1-ci maddəsinə əsasən, sertifikat müraçitə etmiş şəxslə Mərkəz arasında bağlanmış yazılı müqavilə əsasında təqdim edilir. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 28 yanvar 2006-cı il tarixli qərarı ilə «Sertifikat xidmətlərinin göstərilməsi, sertifikatın verilməsi və reyestrin aparılması Qaydaları»nın 3-cü bəndində sertifikatın verilməsi ilə bağlı müddəalar müəyyən edilmişdir. Qaydalarda nəzərdə tutulur ki, şəxs müvafiq formalı ərizə ilə Mərkəzə müraçitə etməli və ərizəyə Qaydalarda qeyd olunmuş sənədlər əlavə edilməlidir. Təqdim olunmuş sənədlər düzgün olduqda müraçitə etmiş şəxslə Mərkəz arasında yazılı müqavilə bağlanılır və ona sertifikat verilir, əks halda isə Mərkəz sertifikatın verilməsindən imtina edir. Sertifikat verildiyi andan aktivləşdirilir və elektron imza qüvvəyə minir. Qanunun 2-ci maddəsinə əsasən, qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, elektron imza və elektron sənəd bütün fəaliyyət sahələrində istifadə edilə bilər. Elektron sənəd vasitəsilə rəsmi və qeyri-rəsmi yazışmalar, hüquqi məsuliyyət və öhdəliklər doğuran sənəd və informasiya mübadiləsi aparıla bilər.

Ərizə ilə müraçitə etmiş şəxslərə ASXM tərəfindən elektron imza üçün sertifikatlar - Asan İmza SIM kartı üzrə sertifikatlar (Asan İmza) verilir. ASXM tərəfindən verilən sertifikatı əldə etmək üçün ilk növbədə mobil operatora müraçitə etmək lazımdır və bununla Asan İmza SIM kartı, yəni elektron imza vasitəsi olan mobil telefon üçün xüsusi SIM kart əldə edilir. Asan İmza (Mobil imza) ilə bütün mövcud e-xidmətlərdən istifadə etmək mümkündür.

Asan İmza xidmətini harada və necə aktivləşdirmək olar?

Şəxsi mobil identifikasiyanız hər zaman sizinlədir və xarici ölkədə daxil olmaqla, kompüter və mobil rabitənin qəbul signalı olan bütün yerlərdə istifadə oluna bilər. Bu xidmətdən istifadə etmək üçün heç bir əlavə tədbirlər və ya konfigurasiyalar tələb olunmur. Bütün müasir mobil telefonlar Asan İmza-nın (Mobil imza) istifadəsi üçün yararlıdır.

Vergilər Nazirliyinin vergi ödəyicilərinə xidmət mərkəzlərində, ərazi vergi idarələrinin və departamentlərinin vergi ödəyicilərinə xidmət şöbələrində və ya ASAN xidmət mərkəzlərindəki Vergilər Nazirliyinin nümayəndəsi ilə müqavilə bağlayaraq elektron imza üçün təkmil sertifikat almaqla «Asan İmza» xidmətini aktivləşdirmək olar. ASXM-in istismara verilməsi İnternet Vergi İdarəsində istifadəçi səlahiyyətlərinin idarə edilməsi sisteminin yaradılmasına (bu sistem bir VÖEN-lə bağlı əməliyyatların eyni vaxtda qeyri-məhdud sayda istifadəçi tərəfindən həyata keçirilməsinə imkan verir), hüquqi və fiziki şəxslərin onlayn qeydiyyatı, POS-terminalların qeydiyyatı, elektron vergi-hesab fakturalarının göndərilməsi, ƏDV-nin depozit hesabı və s. xidmətlərdə «Asan İmza»nın tətbiqinin həyata keçirilməsinə imkan yaratmışdır. ƏDV-nin

depozit hesabı, elektron vergi hesab-fakturaları kimi təhlükəsizlik tələb edən xidmətlərin istifadəsi yalnız «Asan İmza» vasitəsilə mümkün olacaqdır.

Asan İmza bank-müştəri münasibətlərinin elektronlaşdırılmasında da öz müsbət rolunu oynayacaq

Mərkəzi Bankın Ödəniş sistemləri və hesablama departamentinin direktoru Kəmalə Qurbanovanın sözlərinə görə, vergi, rüsum, cərimə, icarə haqqı və digər büdcə ödənişlərinin müasir ödəniş üsulları ilə toplanması məqsədilə Hökumət Ödəniş Portalının yaradılması və aidiyyəti dövlət orqanlarının inteqrasiya olunması vacib idi. Artıq Maliyyə, Vergilər, Daxili İşlər nazirlikləri ilə yanaşı, DSMF və BDYP kimi dövlət orqanları yaradılmış infrastrukturaya inteqrasiya olunmuşdur. Hazırda bütün ölkə ərazisində bu təşkilatlar üzrə büdcə ödənişləri istənilən bank, poçt şöbələrində, eyni zamanda internet üzərindən ödəniş kartları vasitəsilə qəbul olunur. Vergilər Nazirliyi tərəfindən də daha müasir texniki imkanlara malik sertifikasiya mərkəzinin yaradılması digər sahələrdə ödəniş kartları vasitəsilə qəbul olunur. Vergilər Nazirliyi tərəfindən də daha müasir texniki imkanlara malik sertifikasiya mərkəzinin yaradılması digər sahələrdə ödəniş kartları vasitəsilə qəbul olunur. Vergilər Nazirliyi tərəfindən də daha müasir texniki imkanlara malik sertifikasiya mərkəzinin yaradılması digər sahələrdə ödəniş kartları vasitəsilə qəbul olunur.

Rəşad SADIQOV

Azərbaycanda biznes mühiti yaxşılaşıb

Dünyanın nüfuzlu beynəlxalq reyting institutu olan «Standard & Poor's» dünya ölkələrinin iqtisadi vəziyyətinə dair təhlillərin nəticəsi olaraq reyting əmsallarını yeniləyib. Sənəddə Avropa və Asiya regionu dövlətlərinin makroiqtisadi inkişaf göstəriciləri, maliyyə-bank sektorundakı sabitlik vəziyyəti, ölkələrin daxili və xarici borc öhdəliklərinin durumu, həyata keçirilən pul-kredit siyasəti və digər komponentlər təhlil edilmişdir. Qiymətləndirmələrdə biznesin hənə daxil, həm də xarici amillər üzrə mövcud vəziyyəti nəzərdən keçirilib, yerli və xarici sahibkarların iş fəaliyyəti, rəqəbatqabiliyyətlilik, özəl biznesin ixrac imkanları və digər elementlər nəzərə alınmışdır.

Reyting agentliyi Azərbaycanla bağlı qiymətləndirmələrin nəticəsi olaraq bu qənaətə gəlib ki, stabil inkişaf tempi qorunub saxlanılıb, artım meyillərinin əldə olunmasına imkan yarandı. Respublikamızda son illərdə əhəmiyyətli dərəcədə müsbət inkişaf göstəricilərinin müşahidə olunması fonunda iqtisadiyyata kredit yönəldilməsi və sahibkarlara verilən pul kütəlsinin həcmi artıb. Bütün bu amillər nəzərə alaraq «Standard & Poor's» agentliyi Azərbaycanın kredit reytingini «BBB-A-3» səviyyəsində təsdiqləyib. Bu, son illər ərzində respublikamıza verilən ən yüksək reyting əmsəlidir. Təşkilat hesab edir ki, son illər ölkədə sahibkarlıq fəaliyyəti növlərinin lisenziyalaşdırılmasının təkmilləşdirilməsi, sahibkarlığın inkişafına mane olan halların aradan qaldırılması üçün addımlar atılıb, bürokratik əngəllər azaldılıb. Sahibkarlığın inkişafı məqsədilə xüsusi icazə tələb edən fəaliyyət növlərinin sayı kəskin surətdə azaldılıb, lisenziya müddəti uzadılıb, lisenziya verilməsi prosesində dövlət orqanları tərəfindən sui-istifadə hallarına yol verməyən və bu sahədə şəffaflığı təmin edən qaydalar tətbiq edilmişdir. Biznes mühitinin yaxşılaşması, sahibkarlığa daha əlverişli fəaliyyət meydanının yaradılması, onların müdafiəsi ilə bağlı təkmil mexanizmləri özündə ehtiva edən qaydaların tətbiq olunması investisiya reytinginin müəyyən edilməsində mühüm rol oynayıb. Bütün bu iqtisadi və hüquqi faktorlar respublikadakı biznes mühitinə və xarici sərmayədarların fəaliyyətinin genişlənməsinə mühüm təsir göstərmişdir, «BBB-A-3» investisiya reytinginin təyin edilməsində əsas komponentlərdən olub.

Dövlət hazırda biznes fəaliyyətinə müdaxilənin minimuma endirilməsi və sahibkarların etibarlı müdafiəsi, dövlət-biznes münasibətlərinin yeni dövrün tələblərinə uyğun qurulması üçün islahatları davam etdirir. Biznesə müdaxilənin qarşısının tamamilə alınması ilə bağlı həyata keçirilən yeni texnoloji metodlar, tətbiq olunan elektron xidmətlər, biznesin idarə olunmasında ən son informasiya texnologiyalarının istifadəsi, «Elektron hökumət» layihəsi və digər kompleks tədbirlər bu strategiyamızın başlıca istiqamətlərindədir. Azərbaycan hazırda kredit reytinginə görə investisiya qabiliyyəti yüksək olan ölkələr sırasındadır. Ölkəmiz MDB-də beynəlxalq səviyyəli investisiya reytingini ilk əldə edənlərdəndir. Mövcud reyting əmsalı respublikamızın beynəlxalq coğrafiyada potensial sərmayəçi ölkə kimi imicinin möhkəmlənməsinə dərin zəmin yaradır. Davam etdirilən tədbirlər azad biznesin inkişafına güclü stimül verəcək, ölkəmizin investisiya reytinginin yüksəlməsinə ciddi təsir göstərəcəkdir.

«Standard & Poor's» qarşısında illərdə Azərbaycanın neft və qaz satışından əldə ediləcək gəlirlərin və strateji valyuta ehtiyatlarının həcmiminin əhəmiyyətli dərəcədə artacağını proqnozlaşdırır, ümumi daxili məhsulda qeyri-neft sektorunun çəkisinin illik artımının baş verəcəyini bəyan edir. Qeyd edilir ki, ilin ikinci yarısında neft sektorunda hasilat səviyyəsi bərpə olunacaq, iqtisadi artım isə yenə də qeyri-neft sektoru hesabına formalaşacaq. Neft hasilatı 2017-ci ilə qədər təxminən sabit səviyyədə qalacaq ki, ondan sonra baş verə biləcək azalmalar qaz hasilatının sürətli artımı hesabına örtüləcəkdir. Dövlət Neft Fondunun illərdə ehtiyatları da var, Azərbaycan iqtisadiyyatının ortamüddətli artımı üçün güclü potensial mövcuddur. Neft-qaz gəlirlərinin satış sayəsində əldə olunan böyük həcmli valyuta ehtiyatlarının qeyri-neft iqtisadiyyatının inkişafına yönəldilməsi sayəsində gələcəyə güclü zəmin yaradılmaqdadır. Agentliyin analitiklərinin fikrincə, sabit reyting sərmayə cəlb edilişinə təsir edir və bu mənada investisiya reytinginin yüksəlməsi xarici investorların ölkəyə marağının artmasına zəmin yaradır. Bununla yanaşı, mövcud beynəlxalq kredit statusu Azərbaycanı dünya maliyyə bazarlarına çıxışı üçün də əlverişlidir.

Elbrus CƏFƏRLİ

Kreditlərin faiz dərəcələri azalmağa meyillidir

Mərkəzi Bank: "Bank sektorunun maliyyə dərinliyinin və resurs bazasının artması faiz dərəcələrinin enməsi üçün potensial yaradır"

Ölkədə banklar tərəfindən verilən kreditlərə böyük tələbat müşahidə olunur. Bu tələbat xüsusilə istehlak kreditlərində özünü daha açıq göstərir. Lakin verilən kreditlərin faizlərinin yüksək olması bəzən insanların ehtiyacını qarşılaya bilmir. Hazırda ölkə banklarında kreditlərin orta faiz dərəcəsi 15-16%-dir. Biznes kreditləri 20-25%, istehlak kreditləri isə 20-30% civarındadır. Bəzi hallarda istehlak kreditlərinin faiz dərəcələri 36%-ə də çatır...

İqtisadi ekspert Samir Əliyev mövzu ilə bağlı bildirdi ki, kredit faizlərinin yüksək olmasına bir sıra amillər təsir edir. Bunlardan biri kredit resurslarının qıtlığıdır. «Son məlumatlara görə, ölkə üzrə kredit qoyuluşunun həcmi 13,8 milyard manat təşkil edir. Bankların aktivlərinin həcmi isə 19 milyard manatdan bir qədər çoxdur. Göründüyü kimi, bank aktivlərinin ÜDM-də payı təxminən 30-35%-dir. Müqayisə üçün deyək ki, inkişaf etmiş ölkələrdə bu göstərici 60-80% civarındadır. Bəzi ölkələrdə bu göstərici hətta ÜDM-dən bir neçə dəfə çoxdur. Bank aktivlərinin ÜDM-də payı bank sektorunun ölkə iqtisadiyyatında rolunun səviyyəsini göstərir. Bu hədd nə qədər çox olarsa, bank sektorunun rolu bir o qədər artar. Bizdə bankların resursları ölkə iqtisadiyyatının ehtiyacını örtə bilmir. Buna görə də banklar məhdud resurslarını qənaətlə, ehtiyatla istifadə edirlər. Nəticədə kredit resurslarının faiz dərəcəsi artırılır, kreditin verilmə şərtləri isə sərtləşdirilir».

Ekspert kredit faizlərinin yüksək olmasının digər səbəbini kredit vermək üçün banklar tərəfindən cəlb edilən resursların dəyərini bəna olmasından izah edir. Bankların kredit portfelinin təxminən yarısını əhali-

dən cəlb edilən əmanətlər təşkil edir. «Bu göstərici bəzi banklarda daha yüksəkdir. Nəzərə alaq ki, əmanətlərin faiz dərəcəsi ortalama 10-12%-dir, hətta bəzi banklarda 15%-ə də gəlib çıxır və belə yüksək faiz kredit faizində də əksini tapır. Cəlb edilmiş əmanətlərin faiz dərəcəsi kreditlərin faiz dərəcələrinə təsir göstərir. Bankların xarici bazarlardan ucuz resurs cəlb edə bilməməsi, Mərkəzi Bankın kommersiya banklarına verdiyi mərkəzləşdirmiş kreditlərin həcminin azlığı bankların əmanətlərdən asılı vəziyyətə salır. Kredit vermək üçün bank yüksək faizlə əmanət cəlb edir, bu da öz növbəsində krediti bahalaşdırır».

Bankdankənar amillər, kreditin qaytarılma riski də faiz dərəcələrinin yüksəlməsində rol oynayır. Banklar kredit verməkdə maraqlı olsalar da, həmin pulun geri qaytılmasına inanmırlar. Bu baxımdan da banklar özlərini sığortalamaq üçün faizləri artırır: «Digər tərəfdən, bankların rəsmi və qeyri-rəsmi xərcləri, girov prosesində olan çatışmazlıqlar və s. amillər risk səviyyəsini artırır. Bütün bunlar bankları istehlak kreditlərinə qaçmağa vadar edir. Bunun nəticəsidir ki, hazırda istehlak kreditlərinin payı 37%-ə çatıb».

Hazırda Mərkəzi Bank tərəfindən də kreditlərin faiz dərəcəsinə təsir edən amillərin tədqiqatı aparılır. Bu tədqiqatlar zamanı monetar amillərin, maliyyə dərinliyinin, bank infrastrukturunun, bankların effektivliyinin, struktur və instiutusal amillərin faiz dərəcələrinə təsiri araşdırılır. Bütün amillərin biznes və istehlak kreditlərinə təsirləri ayrıca qiymətləndirilir. Mərkəzi Bankdan verilən məlumata görə, tədqiqatın ilkin nəticələrindən biri budur ki, biznes kreditləri üzrə faiz dərəcəsi optimal səviyyədədir. İstehlak kreditləri üzrə faiz dərəcələrinin səviyyəsi isə

bazar şəraitini, bankların məsərəflərini, habelə potensial riskləri özündə əks etdirir. «Bu tədqiqatların nəticələri pul siyasətində və bank sektorunun tənzimlənməsində nəzərə alınır. Mərkəzi Bank faiz dərəcələrinin azaldılması istiqamətində cari ildə bir sıra tədbirlər də həyata keçirmişdir. Cari ilin əvvəlində uçot dərəcəsi 5%-dən 4,75%-ə endirilmişdir. Əmanətlərin Sığortalanması Fondu tərəfindən avqustun 1-dən etibarən qorunan əmanətlərin üzrə faiz dərəcəsinin yuxarı həddinin 10%-dək azaldılması barədə qərar qəbul edilmişdir».

Qeyd edilir ki, Mərkəzi Bank ölkədə nağdsız hesablamaqların miqyasının artırılması istiqamətində də təkliflər hazırlamışdır. Bu təkliflərdə nağd pul kütəlsinin azaldılması, bank sistemində daha çox nağdsız dövriyyənin cəlb edilməsi məqsətləri əks olunur. Məsələlərin kompleks həlli bank sistemində resurs bazasının əhəmiyyətli şəkildə artırılmaqla faiz dərəcələrinin enməsi üçün monetar şəraiti daha da yaxşılaşdırmaqla mümkündür.

Bankın məlumatına görə, faiz dərəcələri azalmağa meyillidir. Cari ilin 6 ayında yeni verilən kreditlər üzrə faiz dərəcəsi 0,6, o cümlədən hüquqi şəxslər üzrə 1,2, fiziki şəxslər üzrə isə 0,4 faiz bəndi azalmışdır. Bank sektorunun maliyyə dərinliyinin və resurs bazasının artması faiz dərəcələrinin enməsi üçün potensial yaradır. Ümumilikdə, Azərbaycanda kreditlər üzrə faiz dərəcələri region ölkələri ilə müqayisədə yaxın səviyyədədir». Kreditlər üzrə faiz dərəcələri bazar şəraitində formalaşır. «Banklar haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 36,6-cı maddəsinə əsasən, hər bir bank öz məhsullarına qiymət qoymada sərbəstdir. Beynəlxalq təcrübədə də bu prinsip qəbul olunmuşdur».

AYTƏN

Pensiya təyinatı avtomatlaşdırılır

İyul ayının 11-dən Dövlət Sosial Müdafiə Fondu tərəfindən yaşa görə əmək pensiyalarının avtomatlaşdırılmış qaydada vahid mərkəzdən təyinatına başlanılıb. Hazırda avtomatlaşdırılmış pensiya təyinatı yaşa görə əmək pensiyası növü üzrə aparılmaqdadır. Əlilliyə və ailə başçısını itirməyə görə pensiyaların təyinatının avtomatlaşdırılması qaydada aparılması isə digər müvafiq dövlət qurumlarında qeyd olunan təyinatlarla bağlı zəruri informasiyaları özündə əks etdirən elektron xidmətlərin yaradılmasından sonra reallaşdırılacaqdır.

Bu xidmət pensiya yaşına çatmış hər bir vətəndaşa sənəd toplanmadan və vaxt itirmədən «190-0» Çağrı Mərkəzinə zəng edərək şəxsiyyət vəsiqəsinin nömrəsi barədə məlumat verməklə real vaxt rejimində dərhal pensiya təyinatı hüququnu reallaşdırmaq imkanı verir. İlk gün ərzində DSMF-nin «190-0» Çağrı Mərkəzinə 401 müraciət daxil olub, müraciət edən vətəndaşlardan 82 nəfərinə avtomatlaşdırılmış qaydada pensiya təyinatı aparılıb. Qeydiyyatda olan hər vətəndaşa bir neçə dəqiqə ərzində təyin olunan pensiyasının məbləği, eyni zamanda plastik pensiya kartını ala biləcəyi müvəkkil bankın filialının ünvanı bildirilib.

1 yanvar 2006-cı ilədək əmək stajları barədə məlumatları fondun orqanlarına təqdim etməyən vətəndaşların avtomatlaşdırılmış qaydada pensiya təyina-

tundan imtina edilib. DSMF bildirir ki, vətəndaşlar öz fərdi hesablarında məlumatların tam əks edilməsində maraqlı olmalı, həmçinin ölkəmizdə fərdi uçot sisteminin tətbiqindən əvvəlki dövrə, yəni 2006-cı ilin 1 yanvarınadək iş stajlarının qeydiyyatı alınmasında aktivlik göstərməlidirlər. Bu prosesdə aktiv iştirak etmək vətəndaşların rahatlığını təmin edəcək və gələcəkdə evdən kənara çıxmadan, şəffaf şəkildə və pensiya hüququnu tam nəzərə alan əmək pensiyası təyin olunmasına imkan verəcəkdir. Avtomatlaşdırılmış pensiya təyinatı yalnız sistemdə qeydiyyatda düşmüş elektron göstəricilər əsasında aparılır və təbii ki, müvafiq məlumat sistemdə vaxtında öz əksini tapmadığı halda hesablaşma zamanı onların nəzərə alınması texniki baxımdan imkan xaricində olur.

Xatırladaq ki, 2006-cı il yanvarın 1-dən tətbiq olunan «Əmək pensiyaları haqqında» qanuna görə, əmək pensiyaları fərdi hesaba toplanan pensiya kapitalına əsasən hesablanır. Başqa sözlə desək, əmək pensiyaları ödənilmiş məcburi sosial sığorta haqları üzrə təyin olunur.

DSMF-dən bildirilir ki, bu ilin 6 ayı ərzində Azərbaycanda fərdi şəxsi hesaba malik sığortaolunanların sayı ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 12,2% artıb. Cari ilin ilk yarısında DSMF tərəfindən əlavə olaraq 315.512 sığortaolunana fərdi şəxsi hesab açılaraq sosial sığorta şəhadətnamələri paylanılıb. İyulun 1-nə olan statistika əsasında, Azərbaycanda fərdi şəxsi hesaba malik sığortaolunanların sayı ümumilikdə 2.581.586 nəfər təşkil edir.

Fərdi şəxsi hesabı olanlar arasında 30-40 yaş aralığında sığortaolunanlar nisbətən üstünlük təşkil edir. Göstərilən yaş kateqoriyalarına aid olan vətəndaşlar ümumi sığortaolunanların 23,5%-ni əhatə edir. Bundan başqa, fərdi uçot sistemində 30 yaşa kimi sığortaolunan vətəndaşlar 23,3%, 40-50 yaş arasında olan sığortaolunanlar 22,8%, 50-60 yaş arasında olan sığortaolunanlar 20,5%, 60 yaşdan yuxarı olan sığortaolunanlar isə 9,8% təşkil edir.

AYTƏN

Sadələşdirilmiş vergi bəyannaməsi

Hüquqi şəxslər üzrə 1 №-li Əlavənin tərtib olunmasında mühasibat uçotu məlumatlarının düzgün yerləşdirilməsi

Qulu Soltanov,
sərbəst auditor

Əvvəli ötən sayımızda

Hörmətli oxucular, sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olan hüquqi şəxsin sadələşdirilmiş vergi bəyannaməsinə Əlavənin sətirlərinin hansı mühasibat uçotu hesabının məlumatlarına istinad edilməklə tərtib olunması üzrə qəzetin əvvəlki sayında verilən izahları davam etdirək.

Sətir 2.2.1.1 «Bank kreditləri» üzrə «dövr ərzində daxil olmuşdur» sütunundakı xana boş saxlanılıb. Çünki hesabat ilində banklardan kredit alınmamışdır və ya 92 №-li hesabın kredit dövrüyyəsi olmamışdır. Bu sətirin «təqdim edilmişdir, silinmiş, ləğv edilmişdir» sütununun «silinmişdir» xanasında göstərilən 1.500 manat məbləğ banklara ödənilmiş kredit üzrə əsas borc məbləğidir və ya 92 №-li balans hesabının debet dövrüyyəsidir (DB92 - KR51 ikili yazılışı). Bu sətirin «hesabat dövrünün sonuna» sütunundakı xanasında göstərilən 2.000 manat isə ilin sonuna banklara olan kredit üzrə əsas borc məbləğidir və ya 92 №-li hesabın ilin sonuna kredit qalığıdır. Nəzərinizə çatdırmaq istəyirik ki, bank krediti üzrə faiz borcları barədə məlumatlar bu sətirdə əks etdirilmir. Bu sətirdə cari kredit və vaxtı keçmiş kredit üzrə banklara olan əsas borc məbləğləri barədə dövrüyyə və qalıq məlumatları əks etdirilir.

Sətir 2.2.1.2 «Alınmış avanslar» üzrə İdövr ərzində daxil olmuşdur» sütunundakı xanada göstərilən 1.800 manat məbləğ hesabat ilində alıcılar onlara satılacaq mallara görə əvvəlcədən (hazır məhsul satılanaqədər) alınmış avans puldur və ya 64 №-li balans hesabının kredit dövrüyyəsidir (DB50 - KR64 ikili yazılışı). Bu sətirin «təqdim edilmişdir, silinmiş, ləğv edilmişdir» sütunundakı xanalar boş saxlanılıb. Çünki hesabat ilində alınmış avansın əvəzi olaraq alıcılara hazır məhsul satılmamışdır və ya 64 №-li hesabın debet dövrüyyəsi olmamışdır (yəni, DB64 - KR62 zəçot ikili yazılışı verilməmişdir). Bu sətirin «hesabat dövrünün sonuna» sütunundakı xanasında göstərilən 1.800 manat isə ilin sonuna alınmış avans üzrə alıcılara olan borc məbləğidir, belə ki, bu borc məbləğinin əvəzi mal satışı ilə ödəniləcəkdir və ya 64 №-li hesabın ilin sonuna kredit qalığıdır.

Sətir 2.2.1.3 «Dövlət büdcəsinə vergi öhdəlikləri» üzrə «dövr ərzində daxil olmuşdur» sütunundakı xanada göstərilən 974 manat məbləğ hesabat ilində vergilər üzrə hesablanmış məbləğlərdir və ya 68 №-li balans hesabının kredit dövrüyyəsidir (sadələşdirilmiş vergi DB20 - KR68 = 528 manat, əməkhaqqından tutulan gəlir vergisi DB70 - KR68 = 346 manat, dividendlərdən ödəmə mənbəyində tutulan vergi DB75 - KR68 = 100 manat ikili yazılışları). Bu sətirin «təqdim edilmişdir, silinmiş, ləğv edilmişdir» sütununun «silinmişdir» xanasında göstərilən 750 manat məbləğ dövlət büdcəsinə ödənilmiş vergi məbləğidir və ya 68 №-li balans hesabının debet dövrüyyəsidir (DB68 - KR51 ikili yazılışı). Bu sətirin «hesabat dövrünün sonuna» sütunundakı xanasında göstərilən 224 manat isə ilin sonuna dövlət büdcəsinə vergilər üzrə borc məbləğidir və ya 68 №-li hesabın ilin sonuna

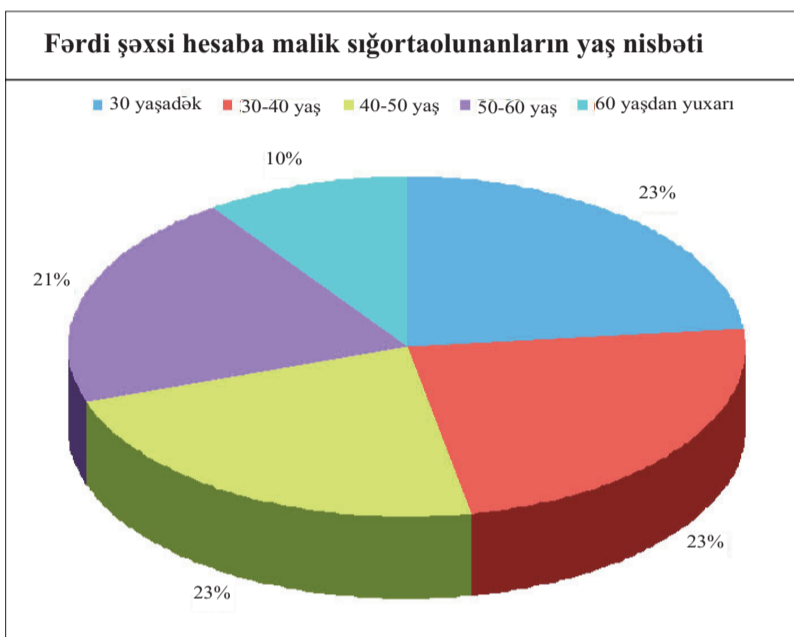
kredit qalığıdır. Nəzərinizə çatdırmaq istəyirik ki, vergilər üzrə faiz məbləğləri və maliyyə sanksiyaları barədə məlumatlar da Əlavənin bu sətirdə əks etdirilir.

Sətir 2.2.1.5 «Sair kreditor borcları» üzrə «dövr ərzində daxil olmuşdur» sütunundakı xanada göstərilən 12.867 manat məbləğ hesabat ilində 60 №-li, 69 №-li, 70 №-li və 75 №-li hesablar üzrə hesablanmış öhdəliklərdir və ya həmin hesabların yekun kredit dövrüyyəsidir. Lakin balans-dövrüyyə cədvəlinə diqqət yetirsək görürük ki, kreditor hesablaşmalar (60, 69, 70 və 75 №-li hesablar) üzrə kredit dövrüyyələrinin yekun məbləği 13.387 manatdır. Əlavədə daxil olan vəsait isə 12.867 manat, yəni 520 manat az göstərilmişdir. Çünki azaldılan 520 manat məbləğ (əməkhaqqından tutulan gəlir vergisi DB70 - KR68 = 346 manat, əməkhaqqından tutulan 3% sosial sığorta haqqı DB70 - KR69 = 74 manat, dividendlərdən ödəmə mənbəyində tutulan vergi DB75 - KR68 = 100 manat ikili yazılışları) bir kreditor hesabdan digər kreditor hesabına keçirilən (yeri dəyişdirilən və ya təkrarlanan) məbləğ olduğuna görə nəzərə alınmamışdır. Həmçinin balans-dövrüyyə cədvəlində kreditor hesablaşmalar üzrə debet dövrüyyələrinin yekun məbləği 12.320 manatdır və Əlavədə silinmiş vəsait kimi göstərilən 11.800 manat məbləğ də, daxil olma göstəricisində olduğu kimi, proporsional olaraq DSMF-yə sosial sığorta haqqı üzrə ilin sonuna qalıq borc məbləğlərdir və ya 60 №-li və 69 №-li hesablar üzrə ilin sonuna kredit qalığıdır.

Sadələşdirilmiş vergi bəyannaməsinə Əlavənin tərtib etdikdən sonra mühasib tərəfindən Əlavə göstəricilərinin düzgünlüyünün müxtəlif yollarla, məsələn, riyazi hesablamalarla yoxlanılması məsləhət görülür.

Məsələn, Əlavənin sətir 1. «Cəmi aktivlər» üzrə «dövr ərzində daxil olmuşdur» sütunundakı xanada göstərilən 63.740 manat məbləğə sətir 2. «Cəmi kapital və öhdəliklər» üzrə «təqdim edilmişdir, silinmişdir, ləğv edilmişdir» xanalarından göstərilən 15.050 manat məbləğin cəmi (63.740 + 15.050 = 78.790 manat) Əlavənin sətir 1. «Cəmi aktivlər» üzrə «təqdim edilmişdir, silinmişdir, ləğv edilmişdir» xanalarından göstərilən 61.525 (11.876 + 49.649) manat məbləğə sətir 2. «dövr ərzində daxil olmuşdur» sütunundakı xanada göstərilən 17.265 manat məbləğin cəmi (61.525 + 17.265 = 78.790 manat) bərabər olmalıdır.

Əlavənin sətir 1. «Cəmi aktivlər» üzrə «hesabat dövrünün sonuna» sütunundakı xanada göstərilən 15.245 manat məbləğ sətir 2. «Cəmi kapital və öhdəliklər» üzrə «hesabat dövrünün sonuna» sütunundakı xanada göstərilən 15.245 manat məbləğə bərabər olmalıdır. Lakin balans-dövrüyyə cədvəlinə diqqət yetirsək görürük ki, balans hesabları üzrə ilin sonuna yekun qalıq məbləğ həm debet, həm də kredit üzrə 18.449 manatdır. Əlavədə isə müvafiq məbləğlər 15.245 manat, yəni 3.204 manat az göstərilmişdir. Çünki azaldılan 3.204 manat məbləğ ilin sonuna yığılmış amortizasiya məbləğidir və bu məbləğ qalıq kimi Əlavədə göstərilməsi nəzərdə tutulmadığına görə əsas vəsaitlərin ilkin dəyərindən çıxılaraq qalıq formasında göstərilir.

Vergilər Nazirliyinin
TELEFON XİDMƏTİ

195

www.taxes.gov.az

Contact Centre EN 15838

vergi taqvimi

AVQUST						
I	II	III	IV	V	VI	VII
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Qeyd: Verginin ödənilmə və bəyannamənin verilmə müddətinin sonuncu günü taqvimdə göy rənglə seçilmişdir. Həmin gün istirahət və ya bayram gününə düşdüylə halda növbəti iş gününə keçirilmişdir.

Ödənilən vergi:

15 avqust - «5», «(5)» və «6».

20 avqust - «(1-1)», «3», «4», «8», «10.1», «10.2» və «10.3».

«(1-1)» - **Gəlir vergisi (xüsusi notariuslar üzrə):** Xüsusi notariusların gəlir vergisi üzrə hesabat dövrü rübdür.

Xüsusi notariuslar tərəfindən hər ay ərzində aparılan notariat hərəkətlərinə, habelə notariat hərəkətləri ilə əlaqədar göstərilən xidmətlərə görə alınan haqlardan (xərclər nəzərə alınmadan) 10 faiz dərəcə ilə gəlir vergisi hesablanmalı, hesablanmış vergi məbləği isə növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə ödənilməlidir.

«3» - **Əlavə dəyər vergisi:** ƏDV üzrə hesabat dövrü təqvim ayı sayılır. ƏDV ödəyən vergi ödəyicisi ƏDV bəyannaməsini hər hesabat dövrü üçün, hesabat dövründən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq, qeydiyyatda olduğu vergi orqanına verir və verginin dövlət büdcəsinə ödəyir.

«4» - **Aksiz vergisi:** Aksizlər üzrə hesabat dövrü təqvim ayıdır. Aksizli mallar istehsal edildikdə hər hesabat dövrü üçün vergi tutulan əməliyyatlar üzrə aksizlər hesabat dövründən sonrakı ayın

20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə ödənilməli və vergi orqanına bəyannamə verilməlidir.

«5» - **Əmlak vergisi:** Əmlak vergisi üzrə hesabat dövrü təqvim ilidir. Fiziki şəxslər avqust ayının 15-dən gec olmayaraq illik əmlak vergisini, fiziki şəxslər isə yerli (bələdiyyə) büdcəyə ödəyirlər. Əmlak vergisi ödəyicisi olan hüquqi şəxslər cari vergi ödəmələri kimi hər rübün ikinci ayının 15-dən gec olmayaraq əvvəlki illəki əmlak vergisinin 20 faizi həcmində dövlət büdcəsinə vergi ödəyirlər. Əvvəlki hesabat ilində əmlak vergisi ödəyicisi olmayan və növbəti ildə bu verginin ödəyicisi olan, habelə yeni yaradılmış və əmlak vergisi ödəyicisi olan hüquqi şəxslər əvvəlki illəki əmlak vergisi ödəmələri kimi hər rübün ikinci ayının 15-dən gec olmayaraq həmin əmlaka görə hesablanmalı olan illik əmlak vergisi məbləğinin 20 faizi miqdarında cari vergi ödəmələrini həyata keçirirlər. Cari vergi ödəmələri vergi ili üçün vergi ödəyicisindən tu-

tulan verginin məbləğinə aid edilir.

«6» - **Torpaq vergisi:** Torpaq vergisi üzrə hesabat dövrü təqvim ilidir. Avqust ayının 15-dən gec olmayaraq illik torpaq vergisinin yarısını hüquqi şəxslər dövlət büdcəsinə, fiziki şəxslər isə yerli (bələdiyyə) büdcəyə ödəyirlər.

«8» - **Mədən vergisi:** Mədən vergisi üzrə hesabat dövrü təqvim ayı sayılır. Mədən vergisinin ödəyicisi hesabat ayı üçün faydalı qazıntıların çıxarıldığı aydan sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq vergini ödəyir və bəyannamə verir. Yerli əhəmiyyətli tikinti materialları üzrə mədən vergisi yerli (bələdiyyə) büdcəyə ödənilir və bələdiyyələrə mədən vergisinin bəyannaməsi verilir. Yerli əhəmiyyətli tikinti materiallarına kəmpic-kirəmit gilləri, tikinti qumları, çınqıl xammalı aid edilir.

«10.1» - **Muzdlu işlə əlaqədar ödəmə mənbəyində tutulan vergi:** Muzdlu işləyən fiziki şəxslərə ödəmələr verən hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar muzdlu işləyən

fiziki şəxslərin hesablanmış aylıq gəlirinə gəlir vergisi hesablanmalı və hesablanmış məbləği növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə ödəməlidirlər. «10.2» - **Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə ödəmə mənbəyində tutulan vergi:** Həyatın yığım sığortası və pensiya sığortası üzrə bağlanmış sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə sığorta haqları ödəyən sığortaçılar fiziki şəxslərin hesablanmış aylıq gəlirinə gəlir vergisi hesablanmalı və hesablanmış vergini növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə ödəməlidirlər.

«10.3» - **Ödəmə mənbəyində tutulan digər vergilər:** Hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar qeyri-dövlət pensiyaları və ödəmə mənbəyində vergiyə cəlb olunmalı digər ödəmələri verərək bu gəlirlərdən vergini tutmalı, tutulmuş məbləği gəlirin ödənilməsi rübündən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə köçürməlidirlər.

vergi cinayətləri

Sonrakı peşmançılıq fayda vermir

Tikinti biznesi, həqiqətən, gəlirli sahələrdən hesab olunur. Bu biznes nə qədər çətin və məsuliyyətli olsa da, təəssüf ki, bəzən daha çox qazanmaq ehtirası sahibkarları qanunsuzluqla vergidən və digər ödənişlərdən yayınmağa sövq edir. Məsuliyyətini dərk etməmək ucubandan illər boyu min bir çətinliklə əldə olunmuş var-dövlət, uğur cəmi bir neçə gündə yox olur. Peşmançılığa gec olur. «Metal-Təminat» MMC-nin rəhbəri sahibkar Əli Əliyev də belə qibətdilməz aqibətlə üzləşmələrdəndir.

Tikinti materiallarının alqı-satqısı ilə məşğul olan müəssisənin əvvəllər biznesi zəif olub, sonradan bir sıra obyektlərə mal satışı və gəlirlərinin artması «Metal-Təminat»ın sahibinin imkanlarını da artırıb. İki il ərzində özünə xeyli müştəri toplayan müəssisənin rəhbəri gəliri artıdqca qanunun tələblərinə laqeydlişib, alqı-satqı əməliyyatlarını rəsmiləşdirməyə başlayıb. Bu dövr ərzində yalnız «Azərişaat Texniks» MMC ilə aparılan əməliyyatlar rəsmiləşdirilib, digər şirkətlərlə alqı-satqılar isə vergidən yayındırılmaq məqsədilə rəsmiyyətdən kənarda qalıb. Halbuki o, bir neçə bankdakı hesablarda pul vəsaitləri saxlayır, 10-a yaxın şirkət onun müəssisəsinə pul köçürürdü.

Vergilər Nazirliyi yanında Vergi Cinayətlərinin İbtidai Araşdırılması Departamentinin

əməkdaşları tərəfindən aparılmış əməliyyat tədbirləri zamanı Ə.Əliyevin rəhbərlik etdiyi müəssisənin maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin uçotunu aparmadığı, vergi orqanına təqdim etdiyi bəyannamələrin bil-ə-bilə təhrif edildiyi müəyyən olunub. Cinayət işinin istintaqı zamanı sahibkarın mənzilində axtarış keçirilərkən müəssisənin şirkətlərlə apardığı əməliyyatlarla dair sənədlər götürülüb. Həmçinin sahibkarın vergidən yayındığını təsdiq edən müxtəlif sənədlər aşkar olunub.

İş üzrə şahid qismində dindirilmiş şirkətlərin məsul şəxsləri «Metal-Təminat» ilə alqı-satqı əməliyyatları apardıqlarını, müəssisəyə böyük həcmdə pul köçürdüklerini bildiriblər. Eləcə də bankların nümayəndələri sahibkarın əldə etdiyi gəlirləri təsdiq edən sənədləri istintaq orqanlarına təqdim ediblər. Beləliklə, Əli Əliyevin «qara mühasibat» əməlləri və saxta vergi əməliyyatları vasitəsilə Vergi Məcəlləsinin 10-dan çox maddəsinə pozduğu, 20,916 manat məbləğində mənfəət vergisindən yayındığı sübutlarla tam təsdiq olunub. Sahibkar törətdiyi əməlləri etiraf edərək peşmançılıq çəkdiyini bildirib.

Əli Əliyev barəsində Cinayət Məcəlləsinin (CM) 213.1-ci maddəsi ilə cinayət işi açılıb. O, təqsirləndirilən şəxs qismində istintaqa cəlb olunub, barəsində «başqa yerə getməmək haqqında iltizam» qətimkan tədbiri seçilib.

ELBRUS

beynəlxalq panoram

Finlandiyada içki, siqaret və benzin bahalaşır

Maliyyə Nazirliyi büdcədə sosial təminat və səhiyyə üçün ayrılan vəsaitin məbləğini 64 milyon avro ixtisara salıb, xəstəxana və poliklinikaların təmiri, eləcə də çiçək xəstəliyinə qarşı peyvənd aparılması üzrə milli proqramın həyata keçirilməsi üçün pul ayırmayıb. Korporativ vergilər azaldığına görə bu il dövlətin vergi daxilolmaları 900 milyon avro azalacaq. Bu itkinin alkoqol, tütün məmulatları, benzin, elektrik və sərincəndirici içkilərə qoyulan vergilərin artırılması ilə kompensasiya olunacağı gözlənilir. Vergi ödəyiciləri assosiasiyasının hesabına görə, hazırda şüşəsi 13 avro olan şərab 1 avro bahalaşacaq, bir qutu siqaretin qiyməti isə 5,5 avrodan 5,9 avroya qaldırılacaq. Vətəndaşların vergi yükü isə ipoteka vergi tutulmalarının ixtisar olunması sayəsində artacaq. Qiymətləndirmələrə əsasən, orta əməkhaqqı alan insanların alıcılıq qabiliyyəti il ərzində bir neçə yüz avro azalacaq.

ABŞ-da vergi güzəştlərinə yenidən baxılacaq

ABŞ Prezidenti Barak Obamanın Konqresə təqdim etdiyi 2014-cü il üçün büdcə layihəsinə əsasən, gələn il büdcə xərcləri 3,77 trilyon dollar təşkil edəcək. Büdcə xərcləri xəzinə gəlirlərindən 744 milyard dollar (ÜDM-in 4,4%-i) çox olacaq. 2013-cü ilin büdcə kəsiri 973 milyard dollar (ÜDM-in 6%-i) səviyyəsində olacaq. 2016-cı ilədək bu göstərici ÜDM-in 2,8%-dək, 2023-cü ilə 1,7%-ə qədər azalmalıdır.

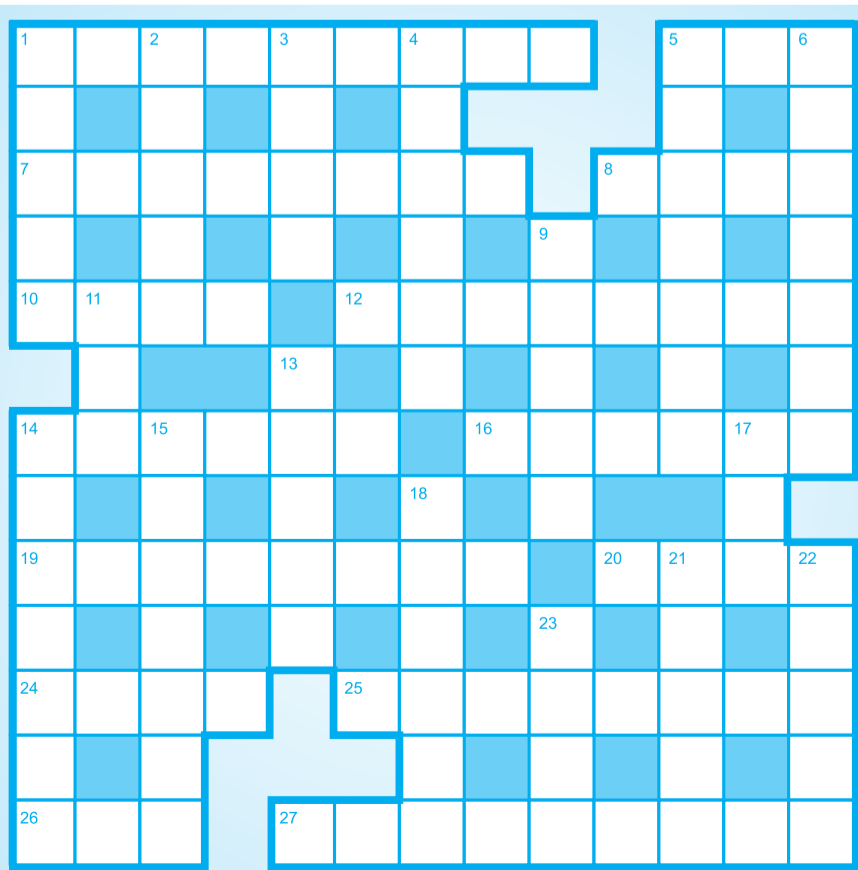
Bu vəsaitlər sosial və infrastruktur layihələrinə xərclənəcək. Bundan başqa, büdcə layihəsi bir qutu siqaretə görə verginin 1,01 dollardan 1,95 dollara qədər artımını nəzərdə tutur ki, bu da qarşıdakı 10 il ərzində 78 milyard dollar əlavə gəlir əldə etməyə imkan verəcək.

Obama administrasiyası «Baffet qaydaları»nın tətbiqi ideyasına qayıdır. Büdcə layihəsində təklif edilib ki, illik gəlirləri 1 milyon dollardan yuxarı olan ev təsərrüfatları üçün vergilər 30%-ə qədər artırılsın (hazırda 25%-dir). 2012-ci ildə Obama administrasiyası bu təklifi respublikaçılarla razılaşdırma bilməmişdi.

Britaniyada vergi cinayətində şübhəli şəxslərin siyahısı açıqlanıb

Ölkənin Kral Vergi Xidməti iri vergi cinayətlərində şübhəli sayılaraq axırıncı on otuzdan çox adamın siyahısını yayıb. Onların dövlət büdcəsinə bir milyard dollara yaxın ziyan vurduqları iddia edilir. «Söhbət ƏDV-ni geri qaytarmaq üçün saxta sənəd düzəldənlərdən, həmçinin saxta arayışlar əsasında böyük məbləğdə sosial yardım alanlardan gedir. Bunların arasında cinayətkar klanların pullarını Britaniyanın vergi sistemi vasitəsilə «yuyanlar» da var», - hökumət rəsmisi tərəfindən bildirilib. Ölkədə ilk dəfə belə bir siyahı keçən ilin avqustunda yayılmışdı. O vaxt siyahıda 21 fərd vardı, indi isə 10-u da artıb. «Bu cinayətkarları aşkara çıxarmaq və tutmaq çox çətin-dir, çünki onlar Böyük Britaniyanın bu sahədə müvafiq sazişlər bağlamadığı ölkələrdə (məsələn, Pakistan kimi) gizlənilirlər», - hökumət rəsmisinin açıqlamasında bildirilir.

Vergilər barədə informasiya mübadiləsinin əhatəsi genişlənir

Ekspertlər belə hesab edirlər ki, vergilər barədə informasiyaların toplanılmasında, təhlilində və mübadilə edilməsində beynəlxalq ictimaiyyətin əldə etdiyi nailiyyəti heç də tam uğur saymaq olmaz və vergilərin ödənilməsindən yayınmaya qarşı mübarizə sahəsində bundan sonra da çox iş görülməlidir.

Bu günlərdə İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının (OECD) ekspertləri Avstriya, Braziliya, Hindistan, İsrail, Litva, Lüksemburq, Monako, Qətər, San Marino, eləcə də Bermud və Britaniya Vircin adalarında vergilər haqqında informasiya mübadiləsi ilə bağlı son vəziyyətə dair araşdırmanın nəticələrini açıqlayıblar.

Nəşr olunmuş materiallardan belə görünür ki, son iki il ərzində Avstriya vergilər barədə informasiyaların mübadilə olunması ilə bağlı başqa ölkələrlə imzalanmış müqavilələrin sayını əhəmiyyətli şəkildə artırıb, bununla belə, imzalanmış müqavilələrin yarısından çoxu hələ ratifikasiya edilərək qüvvəyə minməyib.

Bermud adaları, ekspertlərin rəyinə görə, vergilər barədə informasiyaların mübadilə edilməsi ilə bağlı beynəlxalq standartlara tam cavab verən milli rejim yarada bilməmişdir, lakin qanunverici hakimiyyət tərəfindən kifayət qədər nəzarətin olmaması imkan verir ki, vergi orqanları mühasibat informasiyalarının hazırlanmasına və şirkət sahibləri ilə bağlı məlumatların açıqlanmasına tam nəzarət sistemini tətbiq etsin.

Ekspertlərin apardıqları təhlillərin nəticələri göstərmişdir ki, Braziliyada da vergilərlə bağlı informasiyaların mübadilə edilməsi üzrə ümumilikdə beynəlxalq standartlara cavab verən rejim yaradılmışdır. Buradakı çatışmayan cəhət isə idarəetmə resurslarının qıtlığıdır. Bu, vergi orqanlarının xarici həmkarlarının sorğularına operativ şəkildə və müəyyən edilmiş vaxt ərzində cavab vermək imkanını məhdudlaşdırır.

Hindistanda mühasibat və şirkətlərin əsl sahibləri haqqında məlumatların toplanılması üçün vergi orqanlarına lazımi fəaliyyət rejimi müəyyənləşdirilib, lakin beynəlxalq sorğular vaxtında cavablandırmaq bu ölkədə də optimal səviyyədən xeyli uzaqdır. Hesabatda qeyd olunmuşdur ki, İsrail qanunvericiliyi hələlik vergilər barədə informasiyanın toplanılması üçün qəbul edilmiş tələblərə tam uyğun deyil, xüsusilə yeni miqrantların işlərinin vergi və maliyyə vəziyyəti barədə məlumatlar sahəsində.

Litvada vergilər barədə informasiyanın toplanılması üzrə OECD-in müvafiq normalarına tam cavab verən rejim tətbiq olunmuşdur, artıq vergi orqanları xarici ölkələrdəki həmkarları ilə əməkdaşlıq etmək üçün lazım olan zəruri səlahiyyətləri əldə etmişlər.

Lüksemburqda milli qanunvericilik informasiya mübadiləsi üçün zəruri səlahiyyətləri versə də, bu ölkənin vergi orqanları qanunu tətbiq etməyə heç də həmişə hazır deyillər.

Ekspertlər qeyd etmişlər ki, Maltada beynəlxalq sorğuların həyata keçirilməsi

üçün lazım olan praktiki prosedur əvvəlki kimi mövcud deyildir. Monako milli qanunvericilikdə bu sahə üzrə lazımi tənzimləməni son vaxtlarda qəbul etsə də, xarici ölkələrin vergi orqanlarından daxil olan sorğulara baxılmasında beynəlxalq ictimaiyyətlə fəal əməkdaşlıq etmək arzusunu və imkanlarını öyən nümayiş etdirmişdir.

Hesabatda San Marino ilə bağlı xüsusi qeyd edilmişdir ki, bu ölkə vergilər barədə informasiyaların mübadilə edilməsi ilə bağlı milli qanunvericiliyə riayət olunmasına nəzarəti gücləndirməlidir, çünki buraya xaricdən göndərilən sorğuların sayı durmadan artmaqdadır.

Ekspertlər həmçinin vurğulamışlar ki, Britaniya Vircin adaları milli şirkətlərin maliyyə vəziyyəti barədə beynəlxalq sorğulara hələ də həmişə cavab verə bilmir. Bu ondan irəli gəlir ki, ölkədə indiyə qədər belə məlumatların toplanılması və təhlil edilməsi üçün sistem formalaşdırılmayıb.

İcmal Rusiya mətbuatının materialları əsasında hazırlanıb

Maliyyə əməliyyatlarına vergi bazara təhlükə yarada bilər

Qiymətli kağızların kreditləşdirilməsinə qoyulan vergi bu sahə üzrə əməliyyatların yarından çoxunu gəlirlərdən məhrum edə və Avropanın maliyyə bazarının vəziyyətinə mənfi təsir göstərə bilər...

lirlərini ildə 2 milyard avro aşağı salaraq qiymətli kağızların kreditləşdirilməsi əməliyyatlarının 65%-də gəlirləri sifira endirə bilər.

Bu günlərdə Londondakı Qiymətli kağızların kreditləşdirilməsi Beynəlxalq Assosiasiyası (ISLA) apardığı təhlillərin nəticələrini açıqlayıb. Burada göstərilir ki, Avropada maliyyə əməliyyatlarına verginin tətbiq olunacağı təqdirdə bu addımın atılması Avropa ölkələrində maliyyə sənayesinin ümumi gə-

Araşdırmanın nəticələrinə görə, əgər yeni vergi qoyulsa, maliyyə əməliyyatlarından gəlirləri bugünkü səviyyəsində saxlamaq üçün qiymətli kağızların kreditləşdirilməsinə tutulan komissiya haqqını 400% artırmaq lazım gələcək. Qiymətli kağızların kreditləşdirilməsinin qiymətinin artırılması maliyyə əməliyyatlarına, bunun da fonunda Avropanın maliyyə bazarının ümumi vəziyyətinə mənfi iqtisadi təsir göstərəcək.

krossvord

Yuxarıdan aşağı:

1. Türkiyədə şəhər; 2. Qan bağlılığı əsasında olmayan qohumluq münasibəti; 3. İsveçrə saat markası; 4. Bədi təsvirin ottiski; 5. İspaniyanın cənubunda dağ. Pireney yarımadasının ən yüksək zirvəsi; 6. Bakıda rayon; 9. Nigeriyada şəhər; 11. Bakının Suraxanı rayonunda qəsəbə; 13. Humanitar, sosial və ekoloji layihələri, təhsil, səhiyyə, elm, tədqiqat və digər layihələri hazırlamaq və həyata keçirmək üçün göstərilən yardım; 14. Azərbaycan dramaturqu, nasir, maarif xadimi (1875-1939). İlk bədi əsəri «Tamahkar» komediyasıdır. «Molla Nəsrəddin Bakıda», «Eşq və intiqam», «Laçın yuvası» və s. pyeslərin müəllifidir; 15. Fransanın böyük rəssam və heykəltəraşı (1901-1985); 17. Qafqaz Albaniyası ərazisində qədim şəhər və nahiyə; 18. Şimala olan istiqamətlə verilən istiqamət arasında qalan və saat əqrəbinin hərəkəti üzrə ölçülən bucaq; 21. Psixozozun elminin banisi. Avstriyalı psixoloq, psixiatr və nevroloq (1856-1939); 22. Hun İmperiyasının hökmdarı; 23. Siciliyanın şərqi sahilində stratovulkan.

Soldan sağa:

1. Musiqi aləti. Bu adı 1829-cu ildə Vyana orqan ustası K.Damian qarmonu təkmilləşdirdikdən sonra verib; 5. Kimyəvi element; 7. Yunan mifologiyasında eşq, gözəllik və öyləncə ilahəsi; 8. Vahid maraqlara görə cəmiyyətdə birləşən insanlar birliyi; 10. Azərbaycan opera müğənnisi, tenor. Azərbaycanın xalq artisti; 12. Cənub qütbünü və Şimal-Qərb keçidini aşan ilk Norveç dəniz səfəri (1872-1928). Şimal-Qərb keçidi ilə hərəkət edərək 1903-cü ildə «şimal maqnit qütbü»nü kəşf etmişdir; 14. Respublikamızın qərbində şəhər. İnzibati olaraq Tərtər rayonu ərazisində yerləşir; 16. Krımda şələlə; 19. İncəsənətdə müasir iri şəhərlərdə yaşayış əks etdirən cərəyan; 20. İtalyan rəssamı. Lirik abstraksionizmin nümayəndəsi (1912-1976); 24. İngilis yazıçı-publisist. «Robinzon Kruzonun müəllifi»; 25. Qiymətli kağızlar buraxan müəssisə; 26. Almaniya şəhəri; 27. Yarışda son yeri tutan və qələbə qazanmağa heç bir şansı olmayan idmançı və ya idman komandası.

Qəzetimizin ötən nömrəsində getmiş krossvordun cavabları:

Yuxarıdan aşağı:

1. Brams (Yohans), 2. Liard, 3. Siqi, 4. Vurğun, 5. Simpson, 6. Plagiat, 9. Şirin, 11. İki, 13. Arqon, 14. Ramazan, 15. Velobol, 17. İks, 18. Aksiom, 21. Arras, 22. Aktiv, 23. Seym

Soldan sağa:

1. Biləsuvar, 5. Sup, 7. Avanaqard, 8. Emba, 10. Sidr, 12. Şuşinski (Seyid), 14. Rivera, 16. Fianit, 19. Malyorka, 20. Kasa, 24. Zubr, 25. Vineqret, 26. Nil, 27. Lomonosov (Mixail Vasilyeviç)

idman

Yunanıstanda birinci Yay Olimpiya Məktəbi başa çatmışdır

Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü, Azərbaycan Gənclər və İdman Nazirliyinin və Beynəlxalq Olimpiya Akademiyasının birgə təşkilatçılığı ilə Yunanıstanda məşqçi-müəllimlər, fəal gənclər və könüllülər üçün təşkil olunmuş birinci Yay Olimpiya Məktəbi başa çatmışdır.

Avqustun 12-də Beynəlxalq Olimpiya Akademiyasında yay məktəbinin bağlanış mərasimi keçirilmişdir.

Akademiyanın direktoru Dionissis Ganas və fəxri dekan Konstantinos Georgiadis məktəbin uğurla yekunlaşdığını diqqətə çatdırmışlar. Bildirmişlər ki, seminar zamanı

qarşılıqlı fikir mübadiləsi və gərgin müzakirələr aparılmışdır. Azərbaycanlı gənclərin müzakirələrdə fəal olması bizi çox sevindirir. Azərbaycanda Olimpiya dəyərlərinə verilən qiymət və olimpiyazın inkişaf etdirilməsi digər ölkələr üçün nümunə hesab oluna bilər.

Sonda seminarın fəal iştirakçılarına Beynəlxalq Olimpiya Akademiyasının sertifikatları təqdim olunmuşdur.

Yay Olimpiya Məktəbinin iştirakçıları avqustun 13-də Afinaya yola düşmüşlər. Onlar burada qədim Panaseanik stadionu ilə tanış olacaq və şəhərin digər tarixi yerlərini gəzəcəklər.

Veteran idmançılar VIII Dünya Oyunlarında 2 qızıl, 1 gümüş və 2 bürünc medal qazanmışlar

Azərbaycan Respublikası Veteran Ağır Atletlər İctimai Birliyinin mətbuat xidmətindən bildirmişlər ki, ağır atletika üzrə veteranlardan ibarət yığma komandamız bu yarışlarda 2 qızıl, 1 gümüş və 2 bürünc medal qazanmışlar.

Dünya Oyunlarında 60-64 yaş qrupu üzrə 85 kq çəki dərəcəsində mübarizə aparən idman ustası Vladimir Jilyayev 208 kq nəticə ilə, 35-39 yaş qrupu üzrə 105 kq çəki dərəcəsində çıxış edən idman ustası Natiq Həsənov 297 kq nəticə ilə qızıl medallara layiq görülmüşlər.

Dünya rekordçusu Akif Aliyev 50-54 yaş qrupu üzrə mübarizədə 167 kq nəticə göstərərək gümüş medalın sahibi olmuşdur. Bürünc medalları isə 35-39 yaş qrupu üzrə çıxış edən idman ustaları Aftandil Hümətli və Səbinə Rzayeva qazanmışlar.

Qadın güləşçilərimiz "Poland Open" 17-ci beynəlxalq turnirində iki medal qazanmışlar

Polşanın Spala qadın güləşi üzrə «Poland Open» 17-ci beynəlxalq turniri keçirilmişdir.

Azərbaycan Güləş Federasiyasından bildirmişlər ki, baş məşqçi Yaqub Məmmədov və məşqçi Aslan Ağayevin rəhbərliyi altında turnirdə altı güləşçimiz iştirak etmişdir. Güləşçilərimiz bir qızıl və bir bürünc medal qazanaraq komanda hesabında beşinci olmuşlar.

Təmsilçimiz Gözəl Zutova (67 kq) keçirdiyi bütün görüşləri qələbə ilə başa vurub. Almaniyə təmsilçisi Alien Foceken, Polşa güləşçisi Daria Osocka və Rusiya idmançısı Anastasiya Şçavlinskaya üzərində inamlı qələbə qazanan Gözəl Zutova turnirin qızıl medalını alıb.

Mübarizəyə qazax Dquliya Səlimbekova üzərində qələbə ilə baş-

layan Yuliya Ratkeviç (59 kq) marcar Marianna Sastinə məğlub olmuşdur. Lakin təsəlliverici görüşdə Tunis təmsilçisi Marva Amrini, höll-

edici görüşdə isə Kanada güləşçisi Katleen Kenti üstələyən Yuliya Ratkeviç turnirin bürünc medalını qazanmışdır.

Bakıda güləş üzrə "Gənc Olimpiyaçılar" yarışları keçiriləcək

Avqustun 20-dən 23-dək Azərbaycan Texniki Universitetinin idman sarayında sərbəst və yunan-Roma güləşi üzrə azyaşlı yeniyetmələr (1999-2000-ci illər təvəllüdü) arasında «Gənc Olimpiyaçılar» yarışları keçiriləcək.

Yarış Azərbaycan Güləş Federasiyasının 1 nömrəli nümayəndəliyinin tərkibində fəaliyyət göstərən güləş klublarında sərbəst və yunan-Roma güləşi üzrə perspektivli idmançıların aşkarlanması, klub məşqçilərinin işinin qiymətləndirilməsi məqsədi daşıyır. Komanda xarakteri daşıyan yarışlar FILA-nın mövcud qaydalarına əsasən

10 çəki dərəcəsində keçiriləcək.

Yarışda 1 nömrəli nümayəndəlikdə fəaliyyət göstərən «Xosrov Cəfərov», «Azəri», «Müşfiqabad», «Nardaran», «Cəngi», «Pirallah», «Hövsan», «Bakı», «Həyat» və «Xəzri» güləş klubları ilə yanaşı, əlavə komandalardan da iştirakı nəzərdə tutulur.

Proqrama əsasən, avqustun 20-21-də sərbəst, 22-23-də isə yunan-Roma güləşi yarışları keçiriləcək.

Yarışda ilk üç yeri tutmuş komandalara Azərbaycan Güləş Federasiyası tərəfindən diplom, kubok və hədiyyələr mükafatlandırılacaqlar.

mozaika

İldırım

Venesuelada «Petroleos de Venezuela» dövlət şirkətinə məxsus neft emalı zavodunu ildırım vurub və bu, yanğına səbəb olub.

Hadisə Puerto-la Krus şəhərində baş verib. Neft məhsulları saxlanılan rezervuar od tutub.

Dünya miqyasında hər il yüzlərlə insanı ildırım vuraraq öldürür.

Lakin ildırım vurandan sonra sağ qalanlar da az deyil.

Liftsiz göydələn

İspaniyanın Benidorm şəhərində inşa edilən və Avropanın ən böyük yaşayış binası kimi planlaşdırılan Tempo qüllələri layihəsində qalmaqla yaşayacaq. Ölkənin iqtisadi böhrandan çıxmasının simvolu kimi nəzərdə tutulan, yüksəkliyi 200 metr olan 47 mərtəbəli göydələnin təməlinin bir neçə ay qalmış binada lift saxtalarının olmadığı aşkara çıxıb.

Onlara nə olur, nə hiss edirlər?

İldırım səma ilə yer arasındakı elektrik boşalmasıdır. Sadəcə dillə desək, kiçik ildırımda belə 1 milyard voltluq elektroenerji var. İldırım insanın ürəyini dayandıra bildiyi tək, daxili orqanlarını da yandırır.

ABŞ-da ildırımdan ölənlərin sayı hər il 30-40 nəfər arasındadır. Onların 85 faizi kişilərdir.

Ən böyük təhlükə altında qalanlar isə ildırım vuranda açıq yerdə olanlardır.

Britaniyada hər il təqribən 60 nəfəri ildırım vurur, onların əksəriyyəti sağ qalır.

Kral Hərbi-Hava Qüvvələrinin təşkil etdiyi bir mərasimdə böyük qazanda əsgərlər üçün sosiska qaynadandan 64 yaşlı Erik Brokbenk də ildırım vurmuş insanlardan biridir. «Olay zamanı metal çəngəli sudan çıxarıb əlimdə tutmuşdum. Çadırdan aralıdaydım. İldırım vurdu və əlimdəki çəngələ dəydi. Çəngəl əlimdə əriyirdi», - Brokbenk deyib.

İldırım vuran insanlarda elektrik axını izləri bədəndə «Lixtenberq fiquru» adlı izlər qoyur.

«İldırım ağacı» və ya «İldırım çiçəyi» adlanan bu izlər qan damarları ilə kapilyarların ildırım nəticəsində partlamasından yaranır.

tabiat

tam ciddi

Qədim heykəl tapılıb

Beynəlxalq arxeoloqlar qrupu Qvatemalada aparılan arxeoloji qazma işləri zamanı qədim mayyaların unikal heykəlini aşkarlayıblar. Mayya piramidası araşdırılarkən tapılan daş friz və abidənin eni də, hündürlüyü də 9 metrdir. İlk məlumatlara görə,

frizlə abidə 590-cı ildə hazırlanıb. Abidə ilə frizdə tacqoyma mərasimində 3 kişi əks olunub. Piramidada insan skeleti və daşqayla bəzədilmiş bəzək əşyaları da tapılıb. Arxeoloqların fikrincə, piramidada mayyaların oyanlarından biri dəfn olunubmuş.

Ətraf mühitlə dostluğun yeni forması

İspaniyanın Jiron və Barselona şəhərlərində dünyada ilk dəfə olaraq damında ot əkilmiş səmşin avtobusları küçələrdə hərəkət etməyə başlayıb. «PhytoKinetic» layihəsi çərçivəsində damlarına ot və çiçəklər əkilmiş avtobuslar böyük şəhərlərdə, xü-

susilə də meqapolislərdəki havanı zəhərləyən kimyəvi qarışıqları, xüsusilə də dəm qazını «udacaq», havanı oksigenlə zənginləşdirəcək.

«Şəhərlər böyüyür, sıxlıq artır, küçələr insanı illər boyu yavaş-yavaş qətlə yetirən məkənlərə çevrilir.

Bunun qarşısını almaq üçün ekologiyani qorumaqla yanaşı, şəhərlərdəki yaşillığı da artırmalıyıq. Məncə, damlarında ot və çiçəklər olan avtobuslar həm də göz oxşayır», - layihənin müəllifi, landsaft dizayneri Mark Qranen deyib.

Bayıl qəsr

dayarlar

Şirvan-Abşeron məmarlıq məktəbinin ən gözəl əsərlərindən biri olan və XIII əsrdə inşa edilmiş Bayıl qalası Xəzər dənizinin suyunun qalxıb-enməsi ilə zamanla gah dənizin üzünə çıxır, gah da sulara qərq olaraq görünməz olur. Qala mənbələrdə müxtəlif adlarla («Sualtı şəhər», «Bayıl daşları», «Səbayıl qalası», «Karvansara», «Xanəgah», «Gömrükxana» və s.) anılsa da, elmi ədəbiyyatda daha çox «Bayıl qəsr» adı ilə tanınır. Bayıl qəsrinin adının biçiminə uyğun uzunsov planı var. Qalının uzunluğu 180, orta eni isə 35 metrdir. Qala divarları şərqdə altı, qərbdə isə beş yarım dairəvi (Bakı qalısındakı kimi) bürclə möhkəmləndirilmişdir.

Bayıl qəsrinin tikintisi siyasi-hərbi baxımdan çox qarışıq bir çağda - monqol yürüşləri bütün Yaxın Şərqi lərzəyə gətirdiyi vaxtda (1234-1235-ci illərdə) başa çatmışdır. Ancaq sahilə yaxın adada tikilən bu möhtəşəm qəsrin ömrü çox qısa olmuşdur. Alimlərin fikrincə, 1306-cı ildə baş verən güclü zəlzələ nəticəsində qəsr sulara qərq olmuşdur.

Bakı Atlantidasi adlandırılan ada və oradakı möhtəşəm qala yalnız XVIII əsrin əvvəllərində suyun altından üzə çıxmışdır. Xalq arasında həmin adamı Bayıl, üstündəki abidəni isə Səbayıl qəsr adlandırıblar. Əfsanəyə görə, qədim dövrlərdə bu ərazidə «Səba şəhəri» və yaxud «Şah Bağ» şəhəri olub. Səbayıl qəsrini uzun əsrlər boyu Bakıya gələn alim və səyyahların, tədqiqatçıların, tarixçi və arxeoloqların diqqətini özünə cəlb etmişdir. Əslən bakılı olan Əbdürrəşid Bakuvinin XV əsrə aid verdiyi məlumata əsasən, 1225-ci ildə və 1231-ci ildə gedən müharibələrdə Bayıl qəsrini öz alınmazlığını qoruyub saxlaya bilmişdi. Alman alimi E.Kempfer 1683-cü ilin dekabrında Bakıda olarkən çəkdiyi qrafik rəsmdə qalanı müdafiə istehkamu kimi təsvir etmişdir.

Qəsrin daş kitabələri

XX əsrin ortalarından etibarən abidənin ətrafında arxeoloji qazıntı işləri aparılıb. 1939-1969-cu illərdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Tarix İnstitutunun təşkil etdiyi arxeoloji ekspedisiyaya professor E.Paxomov, arxeoloqlar İ.Cəfərzadə və Ö.İsmizadə rəhbərlik edib. Nəticədə müxtəlif vaxtlarda 699 ədəd yazılı daş və daşdan düzəldilmiş lövbər tapılıb. Daşların əksəriyyəti 1940-1941-ci illərdə, digər hissəsi isə 1946-1969-cu illərdə aşkar olunub. Bu kitabələrin çoxu hazırda Şirvanşahlar sarayının hüyətində saxlanılır. Daşların üzəri ərəb və fars yazıları ilə yanaşı, zəncirvari ornament, insan, heyvan, quş və əfsanəvi heyvan təsvirləri ilə bəzədilib. Bu zəngin təsvirlər kitabələri hazırlamış sənətkarların yüksək zövqə və incə müşahidəçilik qabiliyyətinə malik olduğundan xəbər verir.

Kitabələr əsasında müəyyən edilmişdir ki, qəsr Xəzər dənizinin sahilə yaxın hissəsində, Bayıl təpələrindən birində 1232-1233-cü illərdə Şirvanşah Gərşəsbın oğlu III Fəribürzün (1225-1243) dövründə tikilmişdir. Yazıların arasında Bayıl qəsrinin memarı Əbdül Məcid Məsud oğlunun adının qeyd olunduğu fraqment tapılmışdır. Abşeronun vahid müdafiə sisteminə daxil olan şəhər və Bayıl qəsrini şimaldan müdafiə edən Mərdəkan dəyirmanı qalası da həmin memar tərəfindən tikilmişdir.

Bayıl qəsrindən əldə edilmiş daşlar Azərbaycan xalqının keçmişini, zəngin mədəniyyətini, incəsənətini öyrənmək üçün çox dəyərli bir mənbədir.

Müdrilər deyib ki...

Tarixin önündə getmək onu təsvir etməkdən qat-qat maraqlıdır.

Salvador Dali (1904-1989)

